

در این درس به پاسخ این سؤال می‌خواهیم برسیم که: «اگر هیچ یک از مخلوقات در اداره جهان، با خداوند شریک نیستند، پس نقش اراده انسان چه می‌شود؟»

افتیار، حقیقتی وجدانی و مشهود

کدام عمل اختیاری است و کدام عمل اختیاری نیست:

عمل غیر اختیاری	عمل اختیاری
حرکات قلب یک فرد برای گردش خون.	حرکات پای وی به هنگام قدم زدن.
حرکات دستی که بر اثر بیماری لرزش دارد.	حرکت دستی که خود شخص برای غذا خوردن بالا و پایین می‌آورد.

- معنای اختیار: توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است.
- اختیار، یک حقیقت وجدانی است.
- معنای حقایق وجدانی: حقایق وجدانی، اموری هستند که به قدری آشکار و بدیهی می‌باشند که هر کس بدون نیاز به هیچ دلیل و واسطه‌ای در درون خود به آن‌ها علم دارد.
- اختیار را چگونه درمی‌یابیم؟ هر انسانی آن را در خود می‌یابد و می‌بیند که شبانه‌روز در حال تصمیم‌گرفتن برای انجام یک کار یا ترک آن است.
- آیا اختیار قابل اثبات و انکار است؟ خیر! اختیار امری اثباتی و انکاری نیست؛ چرا که امری «وجدانی» و «شهودی» است. پس کسانی که اختیار را نفی می‌کنند، در سخن و در عمل از اختیار بهره می‌برند. (شعر مولانا در همین راستاست که در کتاب درسی آمده است و از ذکر آن خودداری می‌کنیم).

نشانه‌ها و شواهد اختیار

۱. تفکر و تصمیم

- «تصمیم‌ها» و «تردیده‌ها» نشانه وجود اختیار است.
- این شعر مولوی تأییدگر «تفکر و تصمیم» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

این که فردا این کنم یا آن کنم خود دلیل اختیار است ای صنم

۲. احساس رضایت و پشیمانی

- هر گاه در کار خود موفق شویم، احساس رضایت از خود داریم. این «احساس رضایت» نشانه چیست؟ نشانه این است که کار خود را نتیجه «اراده» و «تصمیم عاقلانه» خودمان می‌دانیم.
- هر گاه در کار خود اشتباه کنیم، احساس پشیمانی می‌کنیم. این «احساس پشیمانی» نشانه چیست؟ نشانه این است که کار خود را نتیجه «اراده» و «تصمیم عاقلانه» خودمان می‌دانیم.
- رابطه علت و معلولی: «کار را نتیجه اراده خود دانستن» علت است برای این معلول: «احساس رضایت»
- رابطه علت و معلولی: «کار را نتیجه اراده خود ندانستن» علت است برای این معلول: «احساس پشیمانی»
- این شعر مولوی تأییدگر «احساس رضایت و پشیمانی» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ این دریغ و خجلت و آزرم چیست؟
و آن پشیمانی که خوردی زان بدی ز اختیار خویش گشتی مهدی

۳. مسئولیت‌پذیری

- هر کدام از ما خودمان را مسئول کارهایی می‌دانیم که انجام می‌دهیم. در نتیجه دو اتفاق روی می‌دهد: ۱. اگر کار ما درست بود، تشویق می‌شویم؛ ۲. اگر کار ما نادرست بود، تنبیه می‌شویم. این موضوع نشان‌دهنده وجود اختیار است.
- عهد و پیمان بستن نیز مبتنی بر اختیار است.
- این شعر مولوی تأییدگر «مسئولیت‌پذیری» به‌عنوان شاهد و نشانه اختیار است:

هیچ گویی سنگ را فردا بیا ورنه نیایی من دهم بد را سزا؟
هیچ عاقلی مر کلوخی را زند؟ هیچ با سنگی عتابی کس کند؟

متن آیه

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ
إِذْ نَسَاكَرًا وَ إِذْ نَقَرًا

ما راه را به او نشان دادیم
می‌خواهد سپاسگزار باشد یا ناسپاس
(انسان / ۳)

متن خوانی آیه

۱. مفهوم «می‌خواهد شکر گزار یا ناسپاس باشد» به انتخاب میان دو راه اشاره دارد؛ پس این آیه بیانگر اختیار است.
۲. خداوند راه درست را به انسان نشان داده است و این دیگر دست خود انسان است که آن راه را برود یا نرود.
۳. پیام ضمنی «الف»: این آیه نشان‌دهنده «هدایت ویژه انسان» است.
۴. پیام ضمنی «ب»: این آیه نشان‌دهنده هدایت الهی توسط پیامبران است. یعنی اشاره به هدایت تشریحی دارد.

متن آیه

قَدْ جَاءَكُمْ
بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ
فَمَن أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ
وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...

به راستی آمده است نزد شما
دلایلی روشن از پروردگارتان؛
پس هر که بینا گشت به سود خودش،
و هر کس کوری پیشه کرد به زیان خودش است ...

(انعام / ۱۰۴)

تدبیر در قرآن (۱)

پس از ترجمه آیات زیر در آن تأمل کنید و توضیح دهید چگونه محتوای این آیات می‌تواند نشانی از وجود اختیار در انسان باشد؟
پاسخ: خداوند اعلام می‌کند که رهنمودها و دلایلی روشن را برای شما فرستادیم (ارسال پیامبران و وجود فطرت) اکنون شما با اختیار خودتان باید انتخاب کنید و سود و زیان این انتخاب‌تان به خودتان می‌رسد.

متن خوانی آیه:

۱. مفهوم ﴿فَمَن أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ﴾ (پس هر که بینا گشت) و ﴿وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا﴾ (هر کس کوری پیشه کرد) به انتخاب میان این دو راه اشاره دارد؛ پس این آیه بیانگر اختیار است.
۲. خداوند راه درست را با رهنمودهایی به انسان ارائه کرده است و این دست خود انسان است که این راه را برود یا نرود.
۳. این آیه با آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِقْمَا شَاكِرًا وَإِقْمَا كَفُورًا﴾ ارتباط مفهومی دارد و هر دو تأکید بر اختیار انسان دارند.

متن آیه

ذَلِكْ بِمَا قَدَّمْتَ آيْدِيكُم
وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

این [عقوبت] به خاطر کار و کردار پیشین شماست،
[وگر نه] خداوند هرگز نسبت به بندگان [خود] بیدادگر نیست. (آل عمران / ۱۸۲)

تدبیر در قرآن (۲)

پاسخ: در آیه آمده است که «عقوبت به دلیل انجام کارهای خودتان است» که با اختیار انتخاب شده‌اند، و خداوند نسبت به بندگان خودش بیدادگر و ظالم نیست.

متن خوانی آیه:

۱. ﴿ذَلِكْ بِمَا قَدَّمْتَ آيْدِيكُم﴾ نشان می‌دهد که علت وجود آتش دوزخ، گناهیانی است که انسان‌ها با اختیار خود انجام داده‌اند.
۲. انسان چون مختار است؛ پس «مسئول اعمال اختیاری خودش است».
۳. رابطه علت و معلولی: «انجام کارهایی که گناه بوده است» علت است برای روی دادن این معلول: «عقوبت الهی»
۴. این آیه با آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِقْمَا شَاكِرًا وَإِقْمَا كَفُورًا﴾ و آیه قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَن أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ... ارتباط مفهومی دارد و هر سه بر اختیار انسان تأکید دارند.
۵. این آیه با مطلبی که در سال دهم در مورد «تشبیه خوردن مال یتیم به خوردن آتش» آمده است، ارتباط مفهومی دارد.

قانون‌مندی جهان، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار

۱. اعتقاد به خداوند حکیم

شکوفایی اختیار در انسان

اعتقاد به خداوند حکیم

- اعتقاد به خداوندی حکیم که با حکمت خود جهان را خلق کرده و آن را اداره می‌کند، این اطمینان را به انسان می‌دهد که همه وقایع و رخدادهای جهان، تحت یک برنامه سامان‌دهی شده و غایتمند انجام می‌گیرد.
- اگر ما دلیل رویدادها را نمی‌دانیم، ناشی از دانش محدود و ناقص ماست.
- هر حادثه در جهان، دارای هدف معینی است و این معنای حکیمانه بودن جهان هستی است.
- بیت «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود» به مفهوم زیر اشاره دارد:
  - هدف‌داری جهان: هر حادثه‌ای در جهان، دارای هدف معینی است.
  - اعتقاد به خداوند حکیم که زمینه‌ساز شکوفایی اختیار در انسان است.
- نتایج دیگر ایمان به خداوند حکیم: «اطمینان انسان از عدم نابودی جهان» چرا که اشتباه در کار خداوند راه ندارد و او «علیم» و «قادر» است.

متن آیه

إِنَّ اللَّهَ يُمِيسِكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
أَن تَزُولَا
وَلَئِن زَالَتَا
إِن أَمْسَكَهُمَا
مِن أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ ...

همانا خداوند نگه می‌دارد
آسمان‌ها و زمین را
از منحرف شدن
و اگر منحرف شوند
نگه نمی‌دارد آن دو را
هیچ‌کسی بعد از او (مگر خود خداوند) ...

(فاطر / ۴۱)

۱. دلالت می‌کند به «اعتقاد به خداوندی حکیم، که با حکمت خود جهان را خلق کرده و آن را تدبیر می‌کند».
۲. به یکی از زمینه‌های شکوفایی اختیار اشاره دارد: اعتقاد به خداوندی که با «حکمت» خود، جهان را آفرید.
۳. جهان «هدمند» است.
۴. «اطمینان انسان از عدم نابودی جهان» چرا که اشتباه در کار خداوند راه ندارد و او «علیم» و «قادر» است و تنها اوست که جهان را از زوال حفظ می‌کند.
۵. ایمان به خدای حکیم و نظام حکیمانه این نتیجه را در پی دارد: اطمینان یافتن از این که جهان دارای حافظ و نگاهبانی است.
۶. ارتباط معنایی با شعر «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود»
۷. «مِنَ أَحَدٍ مِّنْ بَعْدِهِ»: حفظ جهان هستی، منحصر به خداوند است و دلالت دارد بر مفهومی که در درس یک سال ۱۲ خواندیم که: «موجودات در بقا نیز نیازمند خداوند هستند».
۸. کل آیه بر «توحید در ربوبیت» دلالت دارد.

۲. قانونمند بودن جهان

اعتقاد به «قانونمند بودن جهان» ← شکوفایی اختیار در انسان

- در نتیجه اعتقاد به خداوند حکیم، انسان خداشناس می‌داند که فقط با زندگی در یک جهان قانونمند، که پشتوانه آن «علم» و «قدرت» خداست، وی امکان حرکت و فعالیت دارد، زیرا با زندگی در چنین جهانی است که او می‌تواند قوانین حاکم بر جهان هستی و خلقت را بشناسد و برای رفع نیازهای خود از آن‌ها استفاده کند و به هدف‌های خود برسد. به عبارت دیگر، او در جهانی زندگی می‌کند که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است.
- نام دیگر، قانونمندی و نظم و سامان جهان، «قضا و قدر الهی» است.

قضا و قدر

- معنای «قدر یا قدر»: اندازه
- معنای «تقدیر»: اندازه گرفتن
- معنای «قضا»: به انجام رساندن، پایان دادن، حکم کردن و حتمیت بخشیدن
- مفهوم «قضا» و «قدر» الهی چیست؟

قدر الهی	قضای الهی
تعیین «حدود، اندازه، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی موجودات» توسط خداوند	«ایجاد شدن» موجودات جهان با حکم و فرمان و اراده الهی
نقشه جهان با همه ریزه‌کاری‌ها و قانونمندی‌هایش از آن خدا و علم خداست.	«اجرا و پیاده کردن» نقشه جهان، «اجرا و پیاده کردن» قانونمندی‌ها به اراده خداست.
در نقشه جهان نقص و اشتباهی نیست.	«در اجرا و پیاده کردن» نقشه جهان نیز نقص و اشتباهی نیست.
آب دارای «ویژگی‌هایی» است که سبب رفع تشنگی می‌شود.	«آفرینش» آب، به «قضا» اشاره دارد.
شرایط دیوار مانند کج بودن یا محکم بودن، تقدیر است.	فرورختن دیوار کج، یک قانون و قضای الهی است.
تعیین طول، عرض و ... یک موجود، تقدیر الهی است.	خلق موجودات، قضای الهی است.
اینکه ماه در کدام مدار دور زمین می‌چرخد، الکترون‌های هر عنصر چه تعدادی هستند؛ تقدیر الهی است.	آفرینش ماه و زمین و الکترون، قضای الهی است.
خداوند با «حکمت» خود، اندازه، ویژگی و نقشه پدیده‌ها را معین می‌کند.	خداوند با «اراده» خود، آن‌ها را محقق می‌سازد.

- اگر به «قضا و قدر الهی» معتقد نبودیم، نمی‌توانستیم با اطمینان خاطر کار و فعالیت انجام دهیم و از اختیار خود بهره بگیریم.
- اگر به «قضا و قدر الهی» معتقد نبودیم، هیچ نظامی را در پدیده‌ها نمی‌دیدیم و هیچ زمینه‌ای برای کار اختیاری پدید نمی‌آمد.

اصلاح یک پندار

- معنای تقدیر این نیست که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو و هر نظامی را برهم می‌زند؛ درحالی که دیدیم معنای قدر و قضای الهی این است که هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد که این قواعد، توسط انسان قابل یافتن و بهره‌گیری است.
- بدون پذیرش قدر و قضای الهی هیچ نظامی برقرار نمی‌شود و هیچ زمینه‌ای برای کار اختیاری پدید نمی‌آید.
- داستانی از امام علی (ع) و یارانش:
روزی امیرمؤمنان علی (ع) با جمعی از یاران خود در سایه دیواری نشسته بود. آن حضرت متوجه کجی و سستی دیوار شد و برای اینکه مبدا دیوار روی او و یاران خراب شود، از آنجا برخاست و زیر سایه دیواری دیگر نشست. یکی از یاران به آن حضرت گفت: «یا امیرالمؤمنین آیا از قضای الهی می‌گریزی؟» امام فرمود: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»
- پرسش: منظور امام علی از بیان این عبارت چه بود؟ «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»
- پاسخ: یعنی از نوعی قضا و قدر الهی، به نوع دیگری از قضا و قدر الهی پناه می‌برم.
- پرسش: افرادی که قضا و قدر الهی را با اختیار انسان ناسازگار می‌دانند، چگونه می‌اندیشند؟
- پاسخ: آن‌ها تعریف غلطی از تقدیر دارند. آن‌ها فکر می‌کنند که «تقدیر، ورای قانونمندی و نظم است» و فکر می‌کنند «هرگاه تقدیر بر حادثه‌ای تعلق بگیرد، هر قانونی را لغو و هر نظامی را برهم می‌زند.»

اختیار انسان، یک تقدیر الهی

- ساده‌ترین و آشکارترین تقدیرهای الهی: تعیین طول، عرض، حجم، مکان و زمان یک موجود
- تقدیر الهی شامل «همه ویژگی‌ها، کیفیت‌ها و کمیت‌ها و کلیه روابط میان موجودات» نیز می‌شود.
- اختیار انسان، یکی از ویژگی‌های انسان است؛ پس اختیار انسان، یک تقدیر الهی است.
- خداوند این‌گونه تعیین کرده که انسان کارهایش را «با اختیار انجام دهد» و کسی نمی‌تواند از اختیار، که ویژگی ذاتی اوست، فرار کند؛ حتی اگر فرار بکند باز هم براساس اختیار فرار نکرده است.

رابطه اختیار انسان با اراده خداوند

- پرسش:** چگونه می‌توان هم به قضا و اراده الهی معتقد بود و هم انسان را موجودی مختار دانست؟ آیا می‌توان گفت که کار انسان، هم به اراده و اختیار انسان وابسته است و هم به اراده خداوند؟
- پاسخ:** کتاب درسی، پاسخ این سؤال را چنین بیان کرده است: «در صورتی که رابطه اختیار و اراده انسان را با اراده خداوند، رابطه طولی بدانیم، به این پرسش پاسخ داده‌ایم.»
- انواع علل: ۱. علل عرضی؛ ۲. علل طولی که در جدول زیر به صورت مقایسه‌ای نمایش داده‌ایم:

علل طولی	علل عرضی
یک عامل بر روی عامل دیگر، اثر می‌گذارد و آن عامل بر عامل بعدی و ... تا به معلول برسد.	چند عامل به صورت «مجموعه» و با «همکاری» یکدیگر پدیده‌ای را به وجود می‌آورند.
کار پیدایش معلول را به «هر کدام» از عوامل می‌توان نسبت داد.	چند عامل با «مشارکت» یکدیگر پدیده‌ای را به وجود می‌آورند.
هر عامل رابطه‌اش با معلول به صورت «غیر مستقیم» است.	هر عامل در این نوع از علل، به صورت «مستقیم» نقش متفاوتی ایفا می‌کند.
مثال: رابطه قلم، دستی که قلم در دست دارد و سیستم عصبی که موجب حرکت قلم و ... برای نوشتن است.	مثال: برای رویش گل مجموعه‌ای از باغبان و خاک و ... لازم است.

معلول

علت ۴

علت ۳

علت ۲

علت ۱

علل طولی

معلول

علل عرضی

- در فعل اختیاری - یعنی در هر کاری که با اراده خود انجام می‌دهیم- تا زمانی که انسان به انجام فعلی اراده نکند، آن فعل انجام نمی‌پذیرد.
- وجود ما، اراده ما و عمل ما، همگی وابسته به «اراده خداوند» است: اراده انسان در طول اراده خداوند است و با آن منافات ندارد.

بررسی

با اینکه قضای الهی و اختیار، هر دو، چه در موفقیت‌ها و چه در شکست‌های انسان نقش دارند، چرا برخی انسان‌ها می‌کوشند شکست‌های خود را به قضا و قدر الهی نسبت دهند؟

پاسخ: به‌طور کلی انسان‌ها تمایل دارند که شکست‌های خود را گردن خود نیندازند چرا که «عزت نفس» آدم‌های شکست خورده جریحه‌دار می‌شود و وقتی شکست‌های خود را به تقدیر مربوط می‌کنند، فشار روانی شکست را کاهش می‌دهند.

پاسخ به یک پرسش

ممکن است برای شما این سؤال پیش آید که «اگر خدا از قبل سرنوشت و آینده مرا می‌داند، تلاش و اراده من دیگر نمی‌تواند نقشی در آینده‌ام داشته باشد و اگر تلاشی بکنم، چون شکست من در علم خداوند آمده است، تلاشم به جایی نخواهد رسید، و اگر برعکس، علم خداوند بر موفقیت‌م باشد، باز هم نیازی به تلاش ندارم.»

- علت این که ایراد فوق به وجود می‌آید این است که: پرسش‌کننده فکر می‌کند «علم بشری» با «علم الهی» یکی است در حالی که چنین نیست.
- مقایسه علم الهی و علم بشری:

علم بشری	علم الهی
شامل: پایان و نتیجه امور مثال: معلم، آینده یک دانش‌آموز را می‌تواند پیش‌بینی کند؛ اما نمی‌تواند بداند که دانش‌آموز تا زمان رسیدن به نتیجه چه تصمیم‌هایی خواهد گرفت.	شامل: فرایند انجام حوادث + پایان و نتیجه امور مثال: خداوند نه تنها می‌داند که آینده یک دانش‌آموز چیست؛ بلکه می‌داند که دانش‌آموز تا زمان رسیدن به نتیجه چه تصمیم‌هایی خواهد گرفت.
علم بشری، براساس یک پیش‌بینی صرف درباره نتیجه است.	علم الهی، براساس علم به تمام عوامل و جزئیات است.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

درس ۵

اختیار حقیقتی وجدانی و مشهود و نشانه‌های اختیار

۲۳۵۹. وجدانی و مشهود بودن حقیقت اختیار به ترتیب به چه معناست؟

- ۱ در صورت انکار، در سخن عملاً آن را ثابت می‌کند. - هر انسانی آن را در خود می‌یابد.
- ۲ هر انسانی آن را در خود می‌یابد. - می‌بیند که شبانه روز در حال تصمیم‌گیری است.
- ۳ توانایی بر انجام یک کار است. - توانایی بر ترک آن کار است.
- ۴ هر انسانی آن را در خود می‌یابد. - در صورت انکار، در سخن عملاً آن را ثابت می‌کند.

۲۳۶۰. کدام یک از عبارات زیر در مورد مفهوم «اختیار» نادرست است؟

- ۱ اختیار حقیقتی مشهود و قابل انکار در بحث یا عمل است.
- ۲ هر کس اختیار را در خود می‌یابد، هر چند در سخن آن را انکار کند.
- ۳ اختیار حقیقتی وجدانی است و هر کس آن را در خود می‌یابد.
- ۴ اختیار با ساختار انسان سرشته شده و وجود آن انکارناپذیر است.

۲۳۶۱. کدام گزینه با مفهوم ابیات زیر ارتباط مفهومی ندارد؟

«آن یکی رفت بالای درخت / می‌فشاند او میوه را دزدانه سخت
صاحب باغ آمد و گفت ای دنی / از خدا شرم، بگو چه می‌کنی؟»

- ۱ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّا شَاكِرًا وَإِنَّا كَفُورًا
- ۲ قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَن أَبْصَرَ فَلْتَنَفِسْهُ وَمَن عَمِيَ، فَعَلَيْهَا
- ۳ ذَلِك بِمَا قَدَّمْتُمُ أَيْدِيَكُمْ وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ
- ۴ قُلْ إِنَّمَا أَعْطَكُم بَیْوَجِدَةً أَن تَقُومُوا لِلَّهِ مَنِّئِي وَ فُرَادِي

۲۳۶۲. از مفهوم کدام بیت مستفاد می‌گردد که اختیار، یک حقیقت وجدانی است و هر کس آن را در خود می‌یابد؟

- ۱ چوب حق و پشت و پهلو آن او / من غلام و آلت فرمان او
- ۲ ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌شان از باد باشد دم به دم
- ۳ دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید
- ۴ ذات نیافتنه از هستی‌بخش / چون تواند که شود هستی‌بخش

۲۳۶۳. یکی از شواهد و دلایل وجود اختیار در وجود انسان «تفکر و تصمیم» است. مفهوم کدام گزینه به این ویژگی اشاره دارد؟

- ۱ و آن پشیمانی که خوردی ز آن بدی / ز اختیار خویش گشتی مهتری
- ۲ هیچ‌گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا
- ۳ این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم
- ۴ قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود

۲۳۶۴. اگر معتقد باشیم که انسان در انتخاب هدف‌ها ممکن است «دچار تردید» شود به کدام یک از شواهد اختیار در وجود انسان اعتراف کرده‌ایم؟ مفهوم

کدام بیت به آن اشاره دارد؟

- ۱ مسئولیت‌پذیری - هیچ‌گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا
- ۲ مسئولیت‌پذیری - گر نبودی اختیار این شرم چیست؟ / این دریغ و خجالت و آزرم چیست؟
- ۳ تفکر و تصمیم - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم
- ۴ تفکر و تصمیم - و آن پشیمانی که خوردی ز آن بدی / ز اختیار خویش گشتی مهتری

۲۳۶۵. از لحاظ موضوعی مفهوم بیت «هیچ‌گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را سزا» با کدام گزینه مرتبط نیست؟

- ۱ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّا شَاكِرًا وَإِنَّا كَفُورًا
- ۲ بندگی کن تا که سلطانت کنند / تن‌رها کن تا همه جانت کنند
- ۳ ذَلِك بِمَا قَدَّمْتُمُ أَيْدِيَكُمْ وَ أَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ
- ۴ این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم

۲۳۶۶. اختیار در انسان چگونه امری است و کدام آیه شریفه حاکی از آن است؟ (هنر ۹۵، با تغییر)

- ۱ مشهود و انکارناپذیر - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...
- ۲ قضای الهی و تغییرناپذیر - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...
- ۳ مشهود و انکارناپذیر - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَن أَبْصَرَ فَلْتَنَفِسْهُ وَمَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۴ قضای الهی و تغییرناپذیر - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَن أَبْصَرَ فَلْتَنَفِسْهُ وَمَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...

۲۳۶۷. اینکه گاهی دچار تردید می‌شویم که از بین چندین راه کدام یک را انتخاب کنیم، مؤید کدام یک از شواهد وجود اختیار است و کدام بیت بر این

رابطه دلالت دارد؟

- ۱ احساس رضایت یا پشیمانی - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزرم چیست
- ۲ تفکر و تصمیم - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم
- ۳ تفکر و تصمیم - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزرم چیست
- ۴ احساس رضایت یا پشیمانی - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم

۲۳۶۸. پیام آیه شریفه «قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَن أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...» وافی به کدام مقصود است و بیانگر چه هدایتی است؟

- ۱) ارسال رهنمودهای الهی از طریق انبیای الهی - هدایت تشریحی
- ۲) ارسال رهنمودهای الهی از طریق انبیای الهی - هدایت تکوینی
- ۳) خداوند امکانات وصول به سعادت را به وسیله پیامبران به انسان اعطاء نمود. - هدایت تکوینی
- ۴) هدایت انسان در پرتو اختیار وی نسبت به انتخاب راه درست یا نادرست تحقق می‌یابد - هدایت تشریحی

۲۳۶۹. احساس رضایت از کار دلیلی بر اثبات..... و احساس ندامت نشانگر آن است که .....

- ۱) قدرت تصمیم‌گیری - این اشتباه به اراده و اختیار ما بوده است.
- ۲) اختیار و اراده خود - موجودی که مختار نیست، نمی‌تواند مسئولیت‌پذیر باشد.
- ۳) مسئولیت‌پذیری - هر کدام از ما مسئول کارهایی هستیم که انجام می‌دهیم.
- ۴) اراده خود - من توان ترک آن کار را داشتم.

۲۳۷۰. کدام یک از ابیات زیر به ترتیب بر مسئولیت‌پذیری و احساس رضایت و پشیمانی از شواهد وجود اختیار دلالت دارد؟

- ۱) این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزرم چیست؟
- ۲) هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنه نیایی من دهم بد را سزا؟ - هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟
- ۳) هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنه نیایی من دهم بد را سزا؟ - گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزرم چیست؟
- ۴) گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزرم چیست؟ - این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم

۲۳۷۱. بیت «هیچ عاقل مر کلوخی را زند / هیچ با سنگی عتابی کس کند» استدلالی بر کدام یک از شواهد وجود اختیار است و تردید در امور بر چه موضوعاتی دلالت دارد؟

- ۱) مسئولیت‌پذیری - تفکر و تصمیم
- ۲) تفکر و تصمیم - مسئولیت‌پذیری
- ۳) مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا ندامت
- ۴) احساس رضایت یا پشیمانی - مسئولیت‌پذیری

۲۳۷۲. مفهوم به کار رفته در کدام گزینه، به «مسئولیت‌پذیری» به عنوان یکی از شواهد اثبات وجود اختیار در انسان اشاره دارد و با کدام بیت هم‌مفهوم است؟

- ۱) عهدها و پیمان‌ها بر همین اساس استوارند - هیچ با سنگی عتابی کس کند؟
- ۲) احساس ندامت نشانگر آن است که توان ترک آن کار را داشتم - گر نبودی اختیار آن شرم چیست؟
- ۳) گاهی دچار تردید می‌شویم و پس از بررسی راه‌ها یکی را برمی‌گزینیم - این که فردا این کنم یا آن کنم
- ۴) هر کدام از ما آثار و عواقب عمل خود را می‌پذیریم - این که فردا این کنم یا آن کنم

۲۳۷۳. «خود را مستحق مجازات دانستن - شادمانی پس از موفقیت - اندیشه قبل از عمل» به ترتیب بر کدام یک از شواهد بدهی بودن اختیار دلالت دارد؟

- ۱) تفکر و تصمیم - مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا پشیمانی
- ۲) مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا پشیمانی - تفکر و تصمیم
- ۳) احساس رضایت یا پشیمانی - تفکر و تصمیم - مسئولیت‌پذیری
- ۴) مسئولیت‌پذیری - احساس رضایت یا پشیمانی - تفکر و تصمیم

۲۳۷۴. کدام یک از ابیات زیر تداعی گر مفهوم «مسئولیت‌پذیری» به عنوان یکی از شواهد وجود اختیار در انسان است؟ و رابطه اختیار و اراده انسان و اراده خداوند به صورت .....

- ۱) این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل اختیار است ای صنم - طولی
- ۲) گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجالت و آزرم چیست؟ - عرضی
- ۳) هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟ - طولی
- ۴) و آن پشیمانی که خوردی زان بدی / ز اختیار خویش گشتی مهدی - عرضی

۲۳۷۵. راهنمایی بشر از سوی خداوند متعال مرهون چیست و از آیه شریفه «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا» کدام مفهوم استنباط می‌شود؟

- ۱) فطرت - هدایت تشریحی از طریق ارسال پیامبران الهی، دین و کتاب آسمانی است.
- ۲) اختیار - هدایت تشریحی از طریق ارسال پیامبران الهی، دین و کتاب آسمانی است.
- ۳) اختیار - انسان به‌طور تکوینی در مسیر هدایت قرار دارد و هر وقت به گمراهی رسید خدا او را هدایت می‌کند.
- ۴) فطرت - انسان به‌طور تکوینی در مسیر هدایت قرار دارد و هر وقت به گمراهی رسید خدا او را هدایت می‌کند.

۲۳۷۶. از دقت در پیام آیه شریفه: «إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا» مفهوم می‌گردد که .....

- ۱) انسان، در چارچوب قوانین حاکم بر هستی، حق انتخاب دارد.
- ۲) هدایت به راه کمال، خواه ناخواه توأم با فراز و نشیب‌ها است.
- ۳) قانون لطف، ایجاب می‌کند هدایت انسان را که هرگز در آن تخلفی نخواهد بود.
- ۴) خدای متعال، با ارسال رسولان و انزال کتب آسمانی، راه را به انسان نشان داد.

۲۳۷۷. باتوجه به این که رهنمودهای روشن الهی برای هدایت انسان به دست ما رسیده، ثمره اطاعت و زبان نافرمانی کدام است؟

- ۱) فَمَن أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَن عَمِيَ فَعَلَيْهَا
- ۲) اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِيَتَجَرَّيَ
- ۳) إِنَّمَا شَاكِرًا وَإِنَّمَا كَفُورًا
- ۴) وَلَئِن زَأَلْتَا إِنْ أَمْسَكْتَهُمَا مِمَّنْ أَخَذَ مِّنْ بَعْدِهِ

(زبان ۹۵، با تغییر)

(انسانی ۹۲)

۲۳۷۸. آیه شریفه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ به کدام مفهوم اشاره دارد و این مفهوم در کدام آیه شریفه به کار برده شده است؟

- ۱) توانایی اختیار معلول قدرت انتخاب و گزینش است. - قد جاءكم بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۲) توانایی اختیار معلول قدرت انتخاب و گزینش است. - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...
- ۳) توانایی انتخاب و گزینش معلول اختیار است. - قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۴) توانایی انتخاب و گزینش معلول اختیار است. - اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ ...

(تفسیر ۸۶، با تغییر)

۲۳۷۹. پیام کدام آیه با دیگر آیات، متفاوت است؟

- ۱) إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ
- ۲) قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۳) يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ
- ۴) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

(ریاضی ۹۷، با تغییر)

۲۳۸۰. کدام آیه شریفه عقیده «جبر گرایی» را نفی می‌کند و با کدام آیه ارتباط مفهومی دارد؟

- ۱) قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۲) قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...
- ۳) ذَلِكَ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ
- ۴) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ...

(ریاضی ۹۴)

۲۳۸۱. از آیه شریفه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ کدام مفهوم دریافت می‌شود؟

- ۱) فلسفه نبوت نشان‌دادن راه به انسان است و شکر‌گزاری یا کفران به وسیله قدرت اختیار انسان صورت می‌گیرد.
- ۲) هدایت انسان‌ها به وسیله خداوند و از طریق پیامبران صورت می‌گیرد و نداشتن اختیار برای انسان امری عادی است.
- ۳) فلسفه نبوت، نشان‌دادن راه به انسان است و خداوند به وسیله پیامبران راه شکر‌گزاری را به انسان نشان می‌دهد.
- ۴) هدایت انسان‌ها به وسیله پیامبران صورت می‌گیرد و آن‌ها شکر‌گزاری و کفران را به انسان نشان می‌دهند.

قانون‌مندی جهان، زمینه‌ساز شکوفایی اختیار

۲۳۸۲. ثمره اطاعت یا نافرمانی از رهنمودهای الهی از مفاد کدام عبارت قرآنی به دست می‌آید؟

- ۱) فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا
- ۲) وَ كُلُّ فِي فَلَكٍ يَسْبُحُونَ
- ۳) ذَلِكَ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ
- ۴) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

۲۳۸۳. امکان بهره‌مندی از اختیار و انتخاب، معلول کدام مورد است؟ و نقشه جهان با همه موجودات آن ناشی از چیست؟

- ۱) زندگی در یک جهان قانونمند - قدر الهی
- ۲) زندگی در یک جهان قانونمند - قضای الهی
- ۳) اعتقاد به قضای الهی - قضا و قدر الهی
- ۴) اعتقاد به قضای الهی - رحمت خدا

۲۳۸۴. در چه صورتی انسان نمی‌داندست باید دست به چه انتخابی بزند؟ و اجرا و پیاده‌کردن قانون‌های خدا ناشی از چیست؟

- ۱) اگر وقایع جهان قانونمند نبود. - اجرا و پیاده‌کردن نقشه و ریزه‌کاری‌های جهان به اراده خداست (قدر).
- ۲) اگر وقایع جهان قانونمند نبود. - اجرا و پیاده‌کردن نقشه و ریزه‌کاری‌های جهان به اراده خداست (قضا).
- ۳) اگر فاقد اختیار بود. - اجرا و پیاده‌کردن نقشه و ریزه‌کاری‌های جهان به اراده خداست (قضا).
- ۴) اگر فاقد اختیار بود. - اجرا و پیاده‌کردن نقشه و ریزه‌کاری‌های جهان به اراده خداست (قدر).

۲۳۸۵. غیر از این بودن وضعیت جهان به چه معناست؟ و به چه دلیل نقضی در نقشه جهان و اجرای آن وجود ندارد؟

- ۱) یعنی نظام عالم براساس علیت استوار بود. - زیرا نظام عالم مبتنی بر قضا و قدر الهی است.
- ۲) یعنی نظام عالم براساس علیت استوار بود. - زیرا نظام عالم با اراده انسان سازگار است.
- ۳) یعنی تحت نظام قدر و قضای الهی قرار نداشت. - زیرا نظام عالم مبتنی بر قضا و قدر الهی است.
- ۴) یعنی تحت نظام قدر و قضای الهی قرار نداشت. - زیرا نظام عالم با اراده انسان سازگار است.

قضا و قدر الهی - اصلاح يك پندار

۲۳۸۶. کدام عبارت بیانگر فواید و ثمرات زندگی در یک جهان قانونمند است؟

- ۱) برطرف نمودن نیازها - پیمودن پله‌های کمال - به فعلیت رساندن استعدادها
- ۲) گریختن از قضای الهی - حرکت بر مبنای قدر الهی - بی‌فایده بودن تصمیم‌گیری
- ۳) اعتقاد به چیزی و رای نظم - زمینه‌سازی برای اختیار - انجام امور به دست خدا
- ۴) اعتقاد به قضا و قدر - اعتماد به نفس - مقابله با پندارهای ویرانگر

(تفسیر ۹۴)

۲۳۸۷. اگر از ما بپرسند: «صحنه بروز و ظهور اختیار انسان، کجا است؟» می‌گوییم: آن جا است که

- ۱) باطل با تمام آلودگی‌های فطرت‌آزارش خودنمایی کند.
- ۲) قضا و قدرهای متفاوت، او را احاطه کرده باشند.
- ۳) جایگاه خود را در نظام قانونمند آفرینش، درک کرده باشد.
- ۴) حق با همه زیبایی‌های فطرت‌پسندش به او عرضه شود.

(ریاضی ۹۳)

۲۳۸۸. بهره‌مندی از قدرت اختیار و تلاش برای ساختن جامعه، مرهون اعتقاد به ..... است و در نتیجه این اعتقاد ..... می‌داند که در جهانی زندگی می‌کند که ..... قرآن حاکم است.
- ۱] خدای حکیم - انسان خداشناس - قدر و قضای الهی
۲] قانونمندی و نظم جهان - هر مخلوقی - اراده و مشیت الهی
۳] زندگی در جهانی که قدر و قضای الهی در آن حاکم است، مولود اعتقاد داشتن به ..... است و پشتوانه زندگی در چنین جهانی ..... و ..... الهی است.
۴] خودباوری و احساس هویت - انسان خداشناس - اختیار مطلق
۱] نظام قانونمند جهان - حکمت - اراده الهی
۲] نظام قدر و قضای الهی - علم - اراده الهی
۳] خدای حکیم - علم - قدرت
۴] خدای حکیم و حکیمانه بودن جهان خلقت - علم - اراده الهی
۲۳۸۹. توسعه فعالیت‌های اختیاری انسان ..... معرفت به ..... الهی است که برخاسته از ..... است. .... (تقریباً ۹۰)
- ۱] متبوع - تقدیر - علم
۲] متبوع - قضای - اراده
۳] تابع - تقدیر - علم
۴] تابع - قضای - اراده
۲۳۹۰. یکی از معانی قضا ..... است و مخلوقات جهان از آن جهت به قضای الهی وابسته‌اند که .....
۱] اندازه‌گرفتن - خداوند متعال ویژگی موقعیت مکانی و زمانی آن را تعیین می‌کند.
۲] اندازه‌گرفتن - حوادث جهان از جمله کارهای انسان با اراده خداوند تحقق می‌یابد.
۳] حکم کردن - با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می‌شوند.
۴] حتمیت یافتن - خداوند با حکمت خود اندازه‌ویژگی و نقشه پدیده‌ها را معین می‌کند.
۲۳۹۱. دلیل وابستگی مخلوقات جهان به قضای الهی چیست؟
۱] نقشه جهان با همه موجودات و ریزه‌کاری‌هایش از آن خداست.
۲] از آن جهت که با علم خود اندازه و حدود و ویژگی را تعیین می‌کند.
۳] اجرا و پیاده‌کردن نقشه جهان با همه ریزه‌کاری‌هایش از آن خدا و علم خداوند است.
۴] این که گفته می‌شود قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است به این معناست که .....
۲۳۹۲. برنامه‌ریزی برای رسیدن به قله‌های کمال براساس نظام قدر و قضا صورت می‌گیرد.
۱] نقشه جهان با همه موجودات و ریزه‌کاری‌ها از آن خدا و علم خداست.
۲] اجرا و پیاده‌کردن نقشه جهان به اراده خداست.
۳] طرح‌ریزی نقشه و اجرای آن از آن خدا و علم خداست.
۴] از اینکه مخلوقات جهان مقدر به تقدیر الهی هستند، چه مفهومی استنباط می‌شود؟
۱] خداوند با علم خود اندازه، ویژگی و حدود مخلوقات را تعیین می‌کند.
۲] نقشه جهان با همه موجودات و ویژگی‌هایش از آن خداست.
۳] فرمان و حکم الهی مخلوقات را ایجاد می‌کند.
۴] خداوند با حکمت و اراده خود اندازه، ویژگی و حدود مخلوقات را تعیین می‌کند.
۲۳۹۳. از دقت در عبارت «قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است» کدام مفهوم استنباط می‌شود؟
۱] نقشه جهان با همه ریزه‌کاری‌هایش از آن خدا و از علم خداست.
۲] قضای الهی مؤخر از تقدیر است و متناسب با آن.
۳] اجرا و پیاده‌کردن نقشه جهان به اراده خداست.
۴] نبود نقص در نقشه و همچنین پیاده‌کردن آن به ترتیب معلول کدام صفات باری تعالی است؟
۱] علم - اراده
۲] علم - علم
۳] اراده - اراده
۴] اراده - قدرت
۲۳۹۴. تعیین اندازه، ویژگی‌ها و نقشه پدیده‌ها چه نام دارد و برخاسته از چیست؟
۱] تقدیر - علم الهی
۲] قضا - علم الهی
۳] تقدیر - قدرت الهی
۴] قضا - قدرت الهی
۲۳۹۵. آبی که می‌نوشیم به سبب اعتماد به ..... است یعنی می‌دانیم که .....
۱] حکیمانه بودن نظام خلقت - قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است.
۲] علم و قدرت خداوند - در نقشه جهان نقصی وجود ندارد.
۳] تقدیر و قضا - خداوند آب را با این ویژگی آفریده تا سبب رفع تشنگی شود.
۴] اراده و قضای الهی - در اجرا و پیاده‌کردن نقشه جهان نقصی وجود ندارد.
۲۳۹۶. کدام یک از عبارات زیر نادرست است؟
۱] تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است.
۲] بدون پذیرش قدر و قضای الهی هیچ نظامی برقرار نمی‌شود.
۳] معنای قضا و قدر الهی آن است که هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد.
۴] قواعد مهندسی مخلوقات توسط انسان قابل یافتن و بهره‌گیری است.
۲۴۰۰. حضرت علی (ع) با بیان جمله «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم» چه مطلبی را به یاران‌شان آموزش دادند؟
۱] نشستن در سایه دیوار مستحکم و پایدار از تقدیر الهی نشأت گرفته است.
۲] تمام حرکات حضرت و تصمیم‌گیری‌های او براساس دستور عقل تحقق می‌یابد.
۳] نگرش صحیح به قوانین زندگی انسان، عامل و زمینه‌ساز تحرک و عمل انسان است.
۴] فروریختن دیوار کج، یک قانون و تقدیر الهی است که با شرایط خاص تغییر می‌کند.

۲۴۰۱. پندار نادرست در مورد قضا و قدر الهی کدام مورد است و حضرت علی (ع) در پاسخ به یکی از یاران خود که گفت از قضای الهی می‌گریزی چه فرمود؟

- ۱) تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است. - از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.
- ۲) تقدیر چیزی ورای قانونمندی جهان و نظم در آن است. - از قدر الهی به قضای الهی پناه می‌برم.
- ۳) اعتقاد به قضا و قدر نه تنها مانع تحرک انسان نیست؛ بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است. - از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.
- ۴) اعتقاد به قضا و قدر نه تنها مانع تحرک انسان نیست؛ بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است. - از قدر الهی به قضای الهی پناه می‌برم.

۲۴۰۲. شخصی که زیر دیوار کج نشسته بود، چه برداشت نابجایی از مفهوم قضا و قدر داشت و حضرت علی (ع) چگونه نگرشی صحیح از قضا و قدر را

نشان داد؟

- ۱) اگر قضای الهی به مرگ انسان تعلق گرفته باشد نباید از مرگ گریخت. - بیان اعتقادات و افکار خود
- ۲) اگر قضای الهی به مرگ انسان تعلق گرفته باشد نباید از مرگ گریخت. - رفتار و گفتار خود
- ۳) تصمیم‌گیری براساس عقل بی‌فایده است. - رفتار و گفتار خود
- ۴) تصمیم‌گیری براساس عقل بی‌فایده است. - بیان اعتقادات و افکار خود

۲۴۰۳. فروریختن دیوار کج، یک ..... الهی است. این ..... متناسب با ..... آن دیوار، یعنی کجی آن است، و حضرت علی (ع) در پاسخ آن

فرمودند: از ..... الهی به ..... الهی پناه می‌برم. (فارج از کشور ۹۱)

- ۱) تقدیر - تقدیر - قضای - قضای - قدر
  - ۲) قانون و قضای - قضا - تقدیر خاص - قضای - قدر
  - ۳) قانون و قضای - قضا - تقدیر خاص - تقدیر - قضای
  - ۴) تقدیر - تقدیر - تقدیر - تقدیر - قضای
۲۴۰۴. تعیین اندازه، ویژگی‌ها و کلیه روابط پدیده‌ها چه نام دارد و برخورداری انسان از اختیار به کدام موضوع اشاره دارد؟
- ۱) قضا - تقدیر
  - ۲) تقدیر - تقدیر
  - ۳) قضا - قضا
  - ۴) تقدیر - قضا

۲۴۰۵. با توجه به توحید و مراتب آن، در فهم قضا و قدر الهی که قضا برخاسته از ..... و قدر برخاسته از ..... است، تکیه‌گاه ..... می‌باشد.

(فارج از کشور ۸۹)

- ۱) علم و حکمت - اراده - قضا - تقدیر
- ۲) علم و حکمت - اراده - تقدیر - قضا
- ۳) اراده - علم و حکمت - قضا - تقدیر
- ۴) اراده - علم و حکمت - تقدیر - قضا

۲۴۰۶. اعطای ویژگی مختار بودن به انسان، مایع بودن آب و فرو ریختن دیوار کج به ترتیب بر چه مفاهیمی دلالت دارد؟

- ۱) قدر - قضا - قدر
- ۲) قدر - قدر - قضا
- ۳) قضا - قضا - قدر
- ۴) قدر - قضا - قدر

۲۴۰۷. «جوشش آب در درجه مشخص» و «برخورداری انسان از اختیار»، به ترتیب از مصادیق ..... و ..... الهی است که امر دوم برخاسته از علل ..... است.

(تفهیمی ۹۳)

- ۱) تقدیر - تقدیر - طولی
- ۲) تقدیر - قضا - طولی
- ۳) قضا - تقدیر - عرضی
- ۴) قضا - قضا - عرضی

۲۴۰۸. کدام کلمات به ترتیب برای تکمیل عبارت زیر مناسب‌تر است؟

(انسانی ۷۷)

«از آیات و روایات چنین برمی‌آید که هر موجودی هم از جهت پیدایش ..... و هم از جهت ویژگی‌های خود ..... تحت تدبیر و اراده خداوندی است.»

- ۱) اراده - اختیار
- ۲) علت - معلول
- ۳) قدر - قضا
- ۴) قضا - قدر

۲۴۰۹. اعطای ویژگی «مختار بودن» به انسان و «مایع بودن» به آب بیانگر ..... خداوند است و خروج هر یک از این دایره به ترتیب ..... و ..... است.

(تفهیمی ۹۲)

- ۱) قضای - ممکن - ممکن
- ۲) تقدیر - ممکن - ناممکن
- ۳) تقدیر - ناممکن - ناممکن
- ۴) قضای - ناممکن - ناممکن

۲۴۱۰. تعیین مسیر حرکت خورشید و جایگاه‌های ماه که بتوانیم ساعات، روزها، ماه‌ها و فصل‌ها را تنظیم نموده و با اعتماد و اطمینان از دقت و نظم آن، برنامه‌ریزی و عمل کنیم برخاسته از ..... الهی و حاکی از ..... خداوند است.

(ریاضی ۸۹)

- ۱) تقدیر - اراده و خواست
- ۲) قضای - علم و حکمت
- ۳) تقدیر - علم و حکمت
- ۴) قضای - اراده و خواست

۲۴۱۱. تعیین نقشه پدیده‌ها با ..... خداوند و تحقق آن با ..... او است که به ترتیب ..... و ..... رقم می‌خورد.

(هنر ۸۹)

- ۱) علم - اراده - قضا - تقدیر
- ۲) اراده - علم - قضا - تقدیر
- ۳) علم - اراده - تقدیر - قضا
- ۴) اراده - علم - تقدیر - قضا

علل عرضی و علل طولی

۲۴۱۲. تحقق علل ..... معلول همکاری چند عامل به صورت مشارکتی است و هر عامل به‌طور ..... نقش متفاوتی با دیگری دارد.

- ۱) عرضی - مستقیم
- ۲) طولی - غیرمستقیم
- ۳) عرضی - غیرمستقیم
- ۴) طولی - مستقیم

۲۴۱۳. اثرگذاری یک عامل در عامل دوم منجر به پیدایش پدیده‌ای می‌شود که در این صورت علل ..... تحقق می‌یابد و در پرورش گل علت‌ها

در ..... یکدیگر قرار دارند.

- ۱) طولی - عرضی
- ۲) عرضی - طولی
- ۳) طولی - طولی
- ۴) عرضی - عرضی

۲۴۱۴. آن‌جا که عوامل پدیدآورنده یک پدیده، در مراتبی از شدت و ضعف قرار می‌گیرند، این حالت تأثیر و تأثر، اصطلاحاً چه نام دارد؟

(ریاضی ۸۳)

- ۱) موجد
- ۲) عرضی
- ۳) طولی
- ۴) جانشینی

۲۴۱۵. هرگاه پیدایش چیزی با تأثیرگذاری عوامل مقدم در عوامل مؤخر و با وساطت باشد، علل ..... شکل می‌گیرد و ارادهٔ انسان در بروز افعال اختیاری، نمونه‌ای از علل ..... است. (زبان ۸۵)
- ۱ طولی - طولی   ۲ عرضی - عرضی   ۳ طولی - عرضی   ۴ عرضی - طولی
۲۴۱۶. عبارت «در پیدایش یک پدیده ممکن است عوامل چندی دخالت داشته باشند و هر یک از آنها نقش خاصی را ایفا کنند.» مربوط به کدام نوع علل است؟ (ریاضی ۷۹)
- ۱ تاقه   ۲ جانمایی   ۳ طولی   ۴ عرضی
۲۴۱۷. تصور استقلال در فعالیت مخلوقات، منجر به شرک ..... می‌شود و فهم درست ارتباط طولی در پدیده‌ها عین توحید ..... است. (هنر ۸۷)
- ۱ ربوبیت - خالقیت   ۲ خالقیت - ربوبیت   ۳ ربوبیت - ربوبیت   ۴ خالقیت - خالقیت
۲۴۱۸. در رابطهٔ ارادهٔ انسان با ارادهٔ خداوند کدام مطلب صحیح نیست؟ (زبان ۸۹)
- ۱ وجود اختیار و اراده در انسان به علت ارادهٔ الهی و خواست خداوند است.
۲ حوادث جهان و از جمله کارهای انسان تحت تدبیر و ارادهٔ خداوند و مظهری از قضا و قدر الهی است.
۳ هر کاری که از روی ویژگی اختیار از انسان سرزند داخل در تقدیر الهی است.
۴ ارادهٔ ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته و در عرض ارادهٔ خداوند است.
۲۴۱۹. آن‌جا که یک عامل در عامل دیگر اثر می‌گذارد تا اثرش را به معلولی منتقل کند و آن‌جا که عوامل گوناگون به صورت یک مجموعه، همکاری دارند تا یک معلول، محقق شود، به ترتیب، علل ..... و علل ..... محقق شده و مثال موافق با آن ..... و ..... می‌باشد. (سراسری ریاضی - ۸۶ یا تغییر)
- ۱ عرضی - طولی - رویش گل - نگارش   ۲ عرضی - طولی - نگارش - رویش گل
۳ طولی - عرضی - رویش گل - نگارش   ۴ طولی - عرضی - نگارش - رویش گل
۲۴۲۰. بین نظام مقدر جهان و اراده و اختیار انسان رابطهٔ ..... حاکم است به این معنی که ..... می‌باشد. (سراسری ریاضی - ۸۷)
- ۱ طولی - ارادهٔ انسان مؤخر از ارادهٔ خداوند   ۲ عرضی - ارادهٔ انسان مؤخر از ارادهٔ خداوند
۳ طولی - انسان همان را اراده می‌کند که مقدر او   ۴ عرضی - انسان همان را اراده می‌کند که مقدر او

۱۱۴۴. **گزینه ۴** ﴿اگر پیامبر در اجرای فرمان الهی معصوم نباشد، مردم او را لگو قرار می‌دهند و گمراه می‌شوند و اگر در مقام تعلیم دین معصوم نباشد، اعتماد مردم به دین از دست می‌رود و اگر در دریافت وحی عصمت نداشته باشد، زمینه هدایت مردم فراهم نمی‌شود.﴾

۱۱۴۵. **گزینه ۱** آیه ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ﴾ و حدیث ﴿وَلَمْ يَأْتِ بِشَيْءٍ كَمَا نُوَدِّي بِالْوَلَايَةِ﴾ هر دو اشاره به ولایت ظاهری پیامبر (ص) دارند. (صفحه ۵۰)

۱۱۴۶. **گزینه ۳** این آیه درباره کسانی است که گمان می‌برند به آن چه بر پیامبر نازل شده است ایمان آورده‌اند... در حالی که داوری نزد طاغوت می‌برند. از این آیه مستفاد می‌گردد که ایمان‌پنداری، گره‌گشای مسائل اجتماعی انسان نیست. (صفحه ۵۱)

۱۱۴۷. **گزینه ۱** اگر پیامبری در مقام تعلیم و تبیین دین معصوم نباشد، امکان انحراف در تعلیم الهی پیدا می‌شود و اعتماد مردم به دین از دست می‌رود و اگر پیامبری در دریافت و ابلاغ وحی معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد و امکان هدایت از مردم سلب می‌شود و اگر پیامبری در هنگام اجرای فرمان الهی معصوم نباشد، امکان دارد کارهای مخالف دستورات الهی انجام دهد و مردم نیز از او سرمشق بگیرند و به گمراهی و انحراف مبتلا شوند. (صفحه ۵۲)

۱۱۴۸. **گزینه ۳** خداوند با تشخیص ویژگی علم و عصمت پیامبر (ص) او را به رسالت مبعوث کرد و بر اساس پیام آیه ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ خداوند داناست که پیامبری خویش را در کجا قرار دهد، خداوند مسئولیت پیامبری را بر عهده کسانی قرار می‌دهد که می‌دانند توانایی انجام این مسئولیت را دارند. (صفحه ۵۴)

پاسخنامه آزمون ۱ سوالات کانون فرهنگی آموزش

۱۱۴۹. **گزینه ۳** مرد خردمند حکایت از تجربه افراد دارد که قبل از هر اقدامی، به دنبال راه مطمئن و درست می‌گردد، تا فرصت پیش آمده را از دست ندهد.

۱۱۵۰. **گزینه ۲** گزینه ۲ نادرست است. زیرا ریشه عمل صالح و شایسته، ایمان است، نه برعکس.

۱۱۵۱. **گزینه ۲** خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودشان قرار داده هدایت می‌کند. انسان نیز که سرمایه‌های ویژه خود را دارد، شیوه هدایت مخصوص خود را دارد و می‌تواند با کنار هم قراردادن عقل و وحی به پاسخ سؤال‌های اساسی دست یابد.

۱۱۵۲. **گزینه ۱** چون انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند، باید از بین راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی به هدف خلقت برسد.

۱۱۵۳. **گزینه ۲** آیه ۶۷ سوره آل عمران «ابراهیم نه یهودی بود و نه مسیحی، بلکه یکتاپرست (حق‌گرا) و مسلمان بود»

۱۱۵۴. **گزینه ۴** آیه ۱۳ سوره شوری «خداوند از دین، همان را برایتان بیان کرد که نوح را بدان سفارش نمود و آنچه را ما به تو وحی کردیم و به ابراهیم و موسی و عیسی توصیه نمودیم، این بود که دین را به پا دارید و در آن تفرقه نکنید.»

۱۱۵۵. **گزینه ۴** عادلانه‌بودن نظام هستی و گرایش به فضیلت‌های اخلاقی مانند عدالت و خیرخواهی در انسان از ویژگی‌های فطری مشترک همه انسان‌ها است.

۱۱۵۶. **گزینه ۱** آیه شریفه مذکور به رشد تدریجی سطح فکر مردم اشاره دارد.

۱۱۵۷. **گزینه ۲** منظور از روند رشد تدریجی سطح فکر مردم، رشد تدریجی فکر و اندیشه و امور مربوط به آن، مانند دانش و فرهنگی می‌باشد.

۱۱۵۸. **گزینه ۳** با توجه به اعلام ختم نبوت در زمان حضرت محمد (ص)، در می‌بایم که عوامل بی‌نیاز از پیامبر جدید فراهم بوده است که یکی از این عوامل پویایی و روزآمدبودن دین اسلام است.

۱۱۵۹. **گزینه ۴** از آن‌جا که خداوند پیامبران را می‌فرستد و اوست که نیاز یا عدم نیاز به پیامبر را در هر زمان تشخیص می‌دهد، تعیین زمان ختم نبوت نیز با خدا است. با تلاش و کوشش مسلمانان و در پرتو عنایت الهی و با اهتمامی که پیامبر اکرم (ص) در جمع آوری و حفظ قرآن داشت، این کتاب دچار تحریف نشد و جاودانه باقی خواهد ماند.

۱۱۶۰. **گزینه ۴** گزینه ۴ به این دلیل نادرست است که اهتمام در جمع آوری و حفظ قرآن نقش پیامبر اکرم (ص) بود نه حضرت علی (ع).

۱۱۶۱. **گزینه ۴** پیامبر اکرم (ص) فرمود: «اسلام با ضرر دیدن و ضرر رساندن مخالف است» که مؤید قوانین تنظیم‌کننده اسلام می‌باشد، و قوانین تنظیم‌کننده از موارد پویایی و روزآمد بودن دین اسلام است.

۱۱۶۲. **گزینه ۱** قرآن کریم برای اثبات نهایت عجز و ناتوانی مخالفان، پیشنهاد آوردن حتی یک سوره مانند سوره‌های قرآن را هم به آن‌ها داده است: «یا می‌گویند: او به دروغ (قرآن) را به خدا نسبت داده است؟»

۱۱۶۳. **گزینه ۳** می‌دانیم که آثار و نوشته‌های اولیه دانشمندان و متفکران با آثار دوران یختگی آن‌ها متفاوت است. از این رو، دانشمندان معمولاً در نوشته‌های گذشته خود تجدید نظر می‌کنند و اگر بتوانند، کتاب‌های گذشته خود را اصلاح می‌نمایند.

۱۱۶۴. **گزینه ۴** امام باقر (ع) با سخن خود بر جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن تأکید کرده است. البته روشن است که منظور از آن‌چه مورد نیاز است، نیازهای مربوط به برنامه زندگی و هدایت انسان است.

۱۱۶۵. **گزینه ۲** قرآن کریم در این آیه از نیروی جاذبه‌های خیر می‌دهد که آن را عامل درهم نرفتن ستارگان در یکدیگر معرفی کرده است.

۱۱۶۶. **گزینه ۲** رسول خدا (ص) آیات قرآن کریم را به طور کامل از فرشته وحی دریافت می‌کرد و بدون دژهای کم یا زیاد به مردم می‌رساند. یکی از یاران پیامبر، به نام عبدالله بن مسعود می‌گوید: «ده آیه از قرآن را از پیامبر فرا می‌گرفتیم...» دریافت و ابلاغ وحی

۱۱۶۷. **گزینه ۴** گفتار و رفتار پیامبر (ص) اولین و معتبرترین مرجع علمی برای فهم عمیق آیات الهی است و مسلمانان با مراجعه به گفتار و رفتار ایشان به معنای واقعی بسیاری از معارف قرآن پی می‌برند و شیوه انجام دستورات قرآن را می‌آموزند.

۱۱۶۸. **گزینه ۱** اجرای هر قانون و پیروی از هر کسی، هنگامی صحیح است که به گونه‌ای به قانون الهی و فرمان او بازگردد و با توجه به ترجمه آیه ۶ سوره نسا «یا ندیده‌های کسانی را که گمان می‌برند و به آن‌چه بر تو نازل شده و به آن‌چه پیش از تو نازل شده ایمان دارند، اما می‌خواهند داوری نزد طاغوت ببرند.»

درس پنجم

۱۱۶۹. **گزینه ۲** سؤال کدام مسئولیت‌های پیامبر (ص) با ختم نبوت ادامه می‌یابد؟ در این رابطه طرح نشده است. (صفحه ۳۳)

۱۱۷۰. **گزینه ۴** برای رسیدن به سؤالات طرح شده درباره «آخرین کتاب آسمانی بودن قرآن و خاتمیت پیامبر (ص)» قبل از هر چیز لازم است مشخص شود که در میان مسئولیت‌های پیامبر کدام یک با رحلت ایشان پایان می‌پذیرد و کدام یک باید ادامه یابد؟ (صفحه ۳۳)

۱۱۷۱. **گزینه ۲** در میان مسئولیت‌های سه‌گانه پیامبر (ص) مسئولیت اول، یعنی دریافت و ابلاغ وحی به مردم با ختم نبوت پایان می‌پذیرد و کتاب قرآن، آخرین کتاب آسمانی است و نیازی به آوردن کتاب جدیدی نیست. (صفحه ۳۳)

۱۱۷۲. **گزینه ۲** در رابطه با دو مسئولیت تعلیم و تبیین تعلیم دین (مرجعیت دینی) و ولایت ظاهری بعد از پیامبر (ص) سه فرض مطرح شده است. فرض اول این است که قرآن کریم و پیامبر (ص) درباره این دو مسئولیت سکوت کرده‌اند. (صفحه ۳۳)

۱۱۷۳. **گزینه ۱** فرض اول درباره دو مسئولیت تعلیم و تبیین تعلیم دین و ولایت ظاهری بعد از پیامبر اکرم (ص)، «سکوت قرآن» و پیامبر اکرم (ص) در رابطه با این دو مسئولیت است. (صفحه ۳۳)

۱۱۷۴. **گزینه ۴** ابطال فرض سکوت قرآن کریم و پیامبر (ص) درباره دو مسئولیت تعلیم و تبیین دین و ولایت ظاهری ناشی از هدایت‌گری مردم توسط قرآن در همه امور زندگی و همچنین آگاه‌ترین بودن پیامبر (ص) نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت‌هاست. (صفحه ۳۳)

۱۱۷۵. **گزینه ۲** بی‌توجهی به این مسأله بزرگ (تعلیم و تبیین دین و ولایت ظاهری) دلیلی بر نقص دین اسلام است، زیرا اسلام کامل‌ترین دین الهی است، پس نمی‌تواند نسبت به این دو مسئولیت سکوت کند. (صفحه ۳۳)

۱۱۷۶. **گزینه ۴** علاوه بر نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، چون اصولاً حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین امری تمام‌شدنی و پایان‌پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا کند، فرض اعلام پایان دو مسئولیت فوق باطل است. (صفحه ۳۳)

تنها علی (ع) بود که در میان سکوت آنان برخاست و گفت: من یار و یاور تو خواهم بود. یا رسول الله. بدین وسیله پیامبر (ص) بیعت او را پذیرفت و فرمود: همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.

(صفحه ۶۴)

۱۱۹۲. **گزینہ ۱** ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ پیامبر (ص) به فرمان خدا چهل نفر از بزرگان بنی هاشم را دعوت کرد تا درباره اسلام با آنان سخن بگوید و آنان را به دین اسلام فراخواند تا از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام، کمک بخواند، اما همه آنها سکوت کردند. ولی علی (ع) با پیامبر (ص) بیعت کرد. در نتیجه پیامبر (ص) فرمود «همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.»

(صفحه ۶۴)

۱۱۹۳. **گزینہ ۲** حدود سه سال از بعثت گذشته بود که این آیه از جانب خداوند بر پیامبر نازل شد. برای انجام این دستور، رسول خدا (ص) چهل نفر از بزرگان بنی هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند و از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام، کمک خواست.

(صفحه ۶۴)

۱۱۹۴. **گزینہ ۴** بعد از نزول آیه ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ پیامبر (ص) به فرمان خداوند چهل نفر از بزرگان بنی هاشم را دعوت کرد. اما کسی به او کمک نکرد. تنها علی (ع) بود که قاطعانه اعلام آمادگی و وفاداری نمود.

(صفحه ۶۴)

۱۱۹۵. **گزینہ ۳** به خاطر اهمیت موضوع جانشینی و عدم امکان واگذاری آن به مردم و ناتوانی مردم در تشخیص عصمت در امر انتخاب جانشین پیامبر، خداوند در همان اوایل بعثت به پیامبر (ص) دستور داد که جانشین خود را معرفی نماید.

(صفحه ۶۵)

۱۱۹۶. **گزینہ ۳** در یکی از روزها، نزدیک ظهر، فرشته وحی از جانب خداوند آیای بر پیامبر (ص) نازل کرد که در آن ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان مشخص شده بود: ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾

(صفحه ۶۵)

۱۱۹۷. **گزینہ ۳** مفاد آیه ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ...﴾ اشاره به بیان ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان دارد.

(صفحه ۶۵)

۱۱۹۸. **گزینہ ۴** این آیه بیانگر مصداق امامت است نه معیار امامت

(صفحه ۶۵)

۱۱۹۹. **گزینہ ۱** نزول آیه ولایت در مسجد و در حضور مردم و اعلام ولایت حضرت علی (ع) از جانب رسول خدا (ص) برای آن بود که مردم با چشم ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد.

(صفحه ۶۵)

۱۲۰۰. **گزینہ ۳** تثبیت مقام وصایت و خلافت امام علی (ع) از آیه ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ و اعلام ولایت امام علی (ع) از آیه ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ﴾ برداشت می‌شود.

(صفحه ۶۵-۶۴)

۱۲۰۱. **گزینہ ۲** مردم وقتی از محتوای این آیه با خبر شدند، تکبیر گفتند و رسول خدا (ص) نیز، ستایش و سپاس خدا را به جا آورد.

(صفحه ۶۵)

۱۲۰۲. **گزینہ ۴** با توجه به آیه ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ...﴾ ویژگی‌های ولی و سرپرست مسلمانان ایمان آوردن به خدا، بر پا داشتن نماز و در حال رکوع زکات دادن است.

(صفحه ۶۵)

۱۲۰۳. **گزینہ ۳** با نزول آیه ولایت، رسول خدا دریافت که چنین واقعه‌ای رخ داده است و کسی در رکوع صدقه داده است و خداوند قصد دارد او را معرفی کند. با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد آمد.

(صفحه ۶۵)

۱۲۰۴. **گزینہ ۳** آیه اطاعت ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ...﴾ در شهر مدینه توسط جبرئیل بر پیامبر (ص) نازل شده است.

(صفحه ۶۶)

۱۲۰۵. **گزینہ ۴** مفهوم آیه ﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا...﴾ اشاره به مصداق امامت دارد نه معیار امامت.

(صفحه ۶۶)

۱۲۰۶. **گزینہ ۱** مفهوم این آیه به صورت کلی نازل شده و حدیث جابر تفسیر آن است و اشاره به تعلیم و تبیین تعالیم وحی دارد.

(صفحه ۶۶)

۱۲۰۷. **گزینہ ۳** وقتی آیه اطاعت ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ نازل شد، جابر بن عبدالله انصاری نزد رسول خدا آمد و گفت: یا رسول الله، ما خدا و رسول او را شناخته‌ایم. لازم است «اولی الامر» را بشناسیم پیامبر در جواب، امامان (ع) را در قالب حدیثی که به نام حدیث جابر معروف شده است، معرفی نمود.

(صفحه ۶۶)

۱۱۷۷. **گزینہ ۴** دو مسئولیت پیامبر (ص) تعلیم و تبیین دین و ولایت ظاهری، به شدت در سرنوشت جامعه اسلامی تأثیر گذار است و این تأثیر گذاری فرض سکوت درباره مسئولیت‌های پیامبر (ص) را باطل می‌کند.

(صفحه ۶۳)

۱۱۷۸. **گزینہ ۱** پیامبر اکرم (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه تداوم مسئولیت تعلیم و تبیین دین و ولایت ظاهری است و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی توجهی بگذرد.

(صفحه ۶۳)

۱۱۷۹. **گزینہ ۴** گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف و پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت و این امر نیاز به امام و رهبری که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن گونه که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر کرد.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۰. **گزینہ ۳** نیاز جامعه به حکومت و تعلیم و تبیین دین، پس از رسول خدا (ص) نه تنها از بین نرفت، بلکه افزایش هم یافت، زیرا گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به دنبال داشت؛ بنابراین گزینه‌های ۱ و ۲ و ۴ فرض پایان مسئولیت‌های تبیین تعالیم دین و ولایت ظاهری را باطل می‌کنند.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۱. **گزینہ ۱** این که جامعه همواره نیازمند حاکم و معلمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام خدا را اجرا کند، لزوم تداوم مسئولیت‌های تعلیم و تبیین تعالیم وحی و ولایت ظاهری را اثبات می‌کند.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۲. **گزینہ ۴** حکومت و اداره جامعه و تعلیم و تبیین دین، امری تمام‌شدنی و پایان‌پذیر نیست و همواره جامعه نیازمند معلم و حاکمی است که بتواند راه رسول خدا (ص) را ادامه دهد و احکام اسلام را اجرا کند. این امر فرض دوم (پایان) دو مسئولیت را باطل می‌کند.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۳. **گزینہ ۳** پیامبر اکرم (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه این مسئولیت (تعلیم و تبیین تعالیم دین و ولایت ظاهری) است و نمی‌تواند از کنار چنین مسئله مهمی با سکوت و بی توجهی بگذرد.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۴. **گزینہ ۱** پیامبر (ص) آگاه‌ترین مردم نسبت به اهمیت و جایگاه دو مسئولیت تعلیم و تبیین دین و ولایت ظاهری است و این آگاهی فرض اول (سکوت) درباره این مسئولیت‌ها از سوی قرآن کریم و پیامبر (ص) را باطل می‌کند.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۵. **گزینہ ۴** فرض منطقی و قابل قبول درباره مسئولیت‌های تعلیم و تبیین تعالیم دین و ولایت ظاهری بعد از پیامبر (ص) فرض سوم (تعیین جانشین) است که در شکل «امامت» فرمان داده شده است.

(صفحه ۶۳)

۱۱۸۶. **گزینہ ۴** از آنجا که امام همه مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین باید همان صفات و ویژگی‌های پیامبر (ص) را نیز داشته باشد.

(صفحه ۶۴)

۱۱۸۷. **گزینہ ۱** از آنجا که امام همه مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین باید همان صفات و ویژگی‌های پیامبر را نیز داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند، از جمله این ویژگی‌ها «عصمت» است، البته تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست، یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود.

(صفحه ۶۴)

۱۱۸۸. **گزینہ ۱** از آنجا که امام همه مسئولیت‌های پیامبر اکرم (ص) جز دریافت و ابلاغ وحی را دارد، بنابراین باید همان صفات و ویژگی‌های پیامبر را نیز داشته باشد تا مردم به وی اطمینان کنند و راهنمایی‌های او را بپذیرند.

(صفحه ۶۴)

۱۱۸۹. **گزینہ ۳** امام باید همه صفات و ویژگی‌های پیامبر (ص) را داشته باشد نه همه مسئولیت‌های پیامبر (ص) را.

(صفحه ۶۴)

۱۱۹۰. **گزینہ ۱** حدود سه سال از بعثت گذشته بود که این فرمان از جانب خداوند برای پیامبر (ص) آمد ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ برای انجام این دستور، رسول خدا (ص) چهل نفر از بزرگان بنی هاشم را دعوت کرد و درباره اسلام با آنان سخن گفت و آنان را به دین اسلام فراخواند و از آنان برای ترویج و تبلیغ اسلام کمک خواست.

(صفحه ۶۴)

۱۱۹۱. **گزینہ ۳** پس از ماجرای دعوت خویشان (چهل نفر از بزرگان بنی هاشم) به فرمان خداوند توسط پیامبر (ص)، هیچ کدام از آنان به ایشان کمک نکردند.

۱۲۰۸. گزینه ۳ ﴿ حدیث جابر دربارهٔ راسخان در اعتقادات است. (تا آنجا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، به عقیدهٔ امام زمان (عج) باقی می‌مانند) بستر ساز طرح آن نزول آیهٔ اطاعت ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا﴾ است. (صفحه ۶۱)

۱۲۰۹. گزینه ۱ ﴿ منظور از «حسن بن علی» در حدیث جابر به ترتیب امام حسن مجتبی (ع) و امام حسن عسکری (ع) است و منظور از «محمد بن علی» در حدیث جابر به ترتیب امام باقر (ع) و امام جواد (ع) است. پیامبر (ص) در حدیث جابر وعدهٔ دیدار با امام محمد باقر (ع) را به جابر بن عبدالله انصاری داده بود. (صفحه ۶۶)

۱۲۱۰. گزینه ۲ ﴿ براساس مفاد حدیث جابر فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، می‌توانند بر عقیدهٔ به امام زمان (ع) باقی مانند. پیامبر (ص) در این حدیث دربارهٔ امام زمان (عج) فرمود: ایشان فرزند حسن بن علی است که هم‌نام و هم‌کنیهٔ من است. (صفحه ۶۶)

۱۲۱۱. گزینه ۲ ﴿ از آنجا که مصداق اولی الامر در آیهٔ ﴿أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾ مشخص نشده بود، به منظور آگاهی مردم و اشتباه نکردن آنها لازم بود که رسول خدا (ص) آنان را مشخص کند. (صفحه ۶۶)

۱۲۱۲. گزینه ۴ ﴿ بعد از نزول آیهٔ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ...﴾، جابر بن عبدالله انصاری درخواست معرفی اولی الامر را نمود. در این راستا پیامبر (ص) ضمن معرفی اولی الامر به بیان ویژگی‌های امام زمان و معرفی ایشان پرداخته است. (صفحه ۶۶)

۱۲۱۳. گزینه ۲ ﴿ پیامبر اکرم (ص) به طور مکرر از جمله در روزهای آخر عمر خود، می‌فرمود: ﴿إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ التَّقْلِينَ...﴾ (صفحه ۶۷)

۱۲۱۴. گزینه ۳ ﴿ ارادهٔ خداوند در دور کردن همهٔ پلیدی‌ها و ناپاکی‌ها از اهل بیت (ع) مرتبط با مفاد آیهٔ تطهیر ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيرًا﴾ است. (صفحه ۷۰)

۱۲۱۵. گزینه ۱ ﴿ با توجه به مفهوم حدیث نقلین همان‌طور که قرآن همیشگی است، وجود معصوم نیز در کنار آن همیشگی است. (صفحه ۶۷)

۱۲۱۶. گزینه ۱ ﴿ لازم و ملزوم بودن قرآن و پیامبر جدایی‌ناپذیری قرآن و اهل بیت (ع) را اثبات می‌کند و این امر نیز اثبات‌کنندهٔ تداوم مسئولیت مرجعیت دینی امامان (ع) است. (صفحه ۶۷)

۱۲۱۷. گزینه ۲ ﴿ براساس حدیث منزلت، وقتی خداوند حضرت موسی (ع) را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند خواست برادرش هارون را مشاور، پشتیبان و شریک او در امر هدایت مردم قرار دهد. (صفحه ۶۷)

۱۲۱۸. گزینه ۱ ﴿ با توجه به حدیث نقلین هر کسی از قرآن و اهل بیت پیروی کند، همیشه هدایت خواهد یافت، حدیث منزلت اشاره به ختم نبوت دارد و در حدیث جابر پیامبر (ص) به مسألهٔ غیبت امام زمان (عج) اشاره کرده است. (صفحه ۶۷-۶۶)

۱۲۱۹. گزینه ۲ ﴿ حدیث منزلت اشاره به ختم نبوت دارد و طبق آن امام علی (ع) مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم شد. (صفحه ۶۷)

۱۲۲۰. گزینه ۳ ﴿ پیامبر گرامی اسلام در سال دهم هجرت، عازم مکه شد تا فریضة حج را به جا آورد. این حج که در آخرین سال زندگی ایشان برگزار شد، به حجةٔ البلاغ و حجةٔ الوداع مشهور است. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۱. گزینه ۲ ﴿ در مراسم حج آخر پیامبر (ص) که به «حجةٔ الوداع» یا «حجةٔ البلاغ» معروف شد، هزاران نفر شرکت کرده بودند تا روش انجام دادن اعمال حج را از رسول خدا (ص) فرا گیرند و حج را با ایشان به جا آورند. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۲. گزینه ۱ ﴿ پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه، در روز هجدهم ذی‌الحجه، در محلی به نام غدیر خم آیهٔ تبلیغ نازل شد. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۳. گزینه ۴ ﴿ پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه، در روز هجدهم ذی‌الحجه، در محلی به نام غدیر خم آیهٔ ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ...﴾ نازل شد. خداوند در این آیه به پیامبر (ص) وعده داد که او را از (خطر) مردمان حفظ کند ﴿وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ (صفحه ۶۸)

۱۲۲۴. گزینه ۲ ﴿ پس از برگزاری حج و در مسیر بازگشت به مدینه در روز هجدهم ذی‌الحجه در محلی به نام غدیر خم آیهٔ ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...﴾ نازل شد. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۵. گزینه ۳ ﴿ خداوند در آیهٔ تبلیغ وعده داده است که پیامبر (ص) را از آسیب مردم حفظ کند: ﴿وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ «خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند.» (صفحه ۶۸)

۱۲۲۶. گزینه ۱ ﴿ پس از نزول آیهٔ تبلیغ پیامبر اکرم (ص) دستور داد همه توقف کنند تا بازماندگان برسند و آنان که پیش رفته‌اند، برگردند. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۷. گزینه ۱ ﴿ خداوند در این آیه بیان می‌دارد که هدایت الهی شامل کافران نمی‌شود ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾ و علت وعدهٔ خداوند در آیهٔ ﴿وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ﴾ این است که ابلاغ پیام الهی، منافع برخی را به خطر می‌انداخت و احتمال آن بود که به مخالفت برخیزند. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۸. گزینه ۲ ﴿ بعد از نزول آیهٔ تبلیغ پیامبر (ص) دستور توقف همگانی داد. بعد از توقف ابتدا نماز را به جا آورد، بعد در یک سخنرانی مهم با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت پیام بزرگ آماده کرد. ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أُولَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ﴾ مصداق آن پیام بزرگ حدیث غدیر است ﴿مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ﴾. (صفحه ۶۸)

۱۲۲۹. گزینه ۲ ﴿ قبل از ایراد حدیث غدیر پیامبر (ص) در یک سخنرانی مهم و مفصل با مردم سخن گفت و آنان را برای دریافت آن پیام بزرگ آماده کرد. در قسمتی از این سخنرانی از مردم پرسید: ﴿أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أُولَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ...﴾ (صفحه ۶۹)

۱۲۳۰. گزینه ۴ ﴿ بعد از ایراد این حدیث مردم گفتند خدا و پیامبرش بر ما ولایت و سرپرستی دارند. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۱. گزینه ۱ ﴿ بعد از بیان حدیث غدیر پیامبر (ص) از حاضران خواست که مطالب گفته شده را به غایبان برسانند. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۲. گزینه ۴ ﴿ بعد از ایراد حدیث غدیر مردم برای عرض تبریک به سوی امام علی (ع) آمدند و با وی بیعت کردند. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۳. گزینه ۲ ﴿ جملهٔ «ای مردم چه کسی به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است» را پیامبر (ص) برای دریافت پیام بزرگ آیهٔ تبلیغ ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ...﴾ بیان کرد و این در همان حادثهٔ غدیر و اعلام ولایت علی (ع) در میان هزاران نفر در حجةٔ الوداع رخ داد. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۴. گزینه ۳ ﴿ چون در مراسم حجةٔ الوداع حدود هزاران نفر شرکت کرده بودند، پیامبر (ص) برای این که مسألهٔ ولایت و جانشینی حضرت علی (ع) به همهٔ مردم در همهٔ سرزمین‌ها برسد و حجّت بر همگان تمام شود، به فرمان خدا مراسم اعلام جانشینی علی (ع) را در حجةٔ الوداع انجام داد. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۵. گزینه ۴ ﴿ از آنجا که استمرار نبوت پیامبر (ص) به امامت امام علی (ع) و اعلام جانشینی او بستگی داشت، اگر مسألهٔ جانشینی صورت نمی‌گرفت و ایشان به‌عنوان جانشین معرفی نمی‌شد اصل دین مورد تهدید قرار می‌گرفت. (صفحه ۶۸ و ۶۹)

۱۲۳۶. گزینه ۱ ﴿ این تبریک و تهنیت، نشان‌دهندهٔ رسیدن ایشان به مقام رهبری و خلافت و حکومت جامعهٔ اسلامی است. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۷. گزینه ۲ ﴿ این جمله در مورد سلسلهٔ روایان حدیث غدیر است نه از دلایل در نظر گرفتن معنی سرپرست برای مولی. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۸. گزینه ۴ ﴿ چگونگی برگزاری مراسم غدیر و سخنان رسول خدا (ص) روشن‌گر بسیاری از اتفاقات پس از ایشان است. (صفحه ۶۹)

۱۲۳۹. گزینه ۱ ﴿ از آنجا که ائمه (ع) دو مسئولیت رهبری و مرجعیت دینی مسلمانان را پس از رسول خدا (ص) بر عهده دارند و کردار و گفتار آنان اسوه و راهنمای مسلمانان است، ضروری است که مصون از گناه و خطا باشند، چنان‌که توضیح داده شد، ضرورت داشتن این ویژگی، یکی از دلایل معرفی امام از جانب خدا است. (صفحه ۶۹)

۱۲۴۰. گزینه ۳ ﴿ در آیاتی از قرآن کریم و سخنان رسول خدا (ص) به ضرورت مسألهٔ عصمت یا مصون بودن امامان از گناه و خطا اشاره شده است که مفهوم آیهٔ تطهیر یکی از آنهاست. (صفحه ۶۹ و ۷۰)

۱۲۴۱. گزینه ۲ ﴿ امّ سلمه همسر رسول خدا می‌گوید پیامبر (ص) حضرت فاطمه (س)، حضرت علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) را در کنار خود جای داد. آنگاه برای آنان این گونه دعا کرد و فرمود: «خدا یا ایمن اهل بیت من اند؛ آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن» در همین زمان، فرشتهٔ وحی آمد و آیهٔ تطهیر را فرمات کرد: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيرًا﴾ (صفحه ۶۹-۷۰)

۱۲۴۲. گزینه ۲ ﴿ با توجه به مفهوم آیهٔ تطهیر، مصون بودن از خطا و گناه (عصمت) فقط شامل تعداد خاصی از خانوادهٔ پیامبر (ص) است و همهٔ آنان را در بر نمی‌گیرد. (صفحه ۷۰)

۱۲۴۳. **گزینۀ ۲** هنگام نزول آیه ولایت، پیامبر (ص) با شتاب و در حالی که آیه را می‌خواند و مردم را از آن آگاه می‌کرد، به مسجد رفت. (صفحه ۶۵)

۱۲۴۴. **گزینۀ ۱** برای آگاهی مردم از موضوع عصمت اهل بیت، حضرت فاطمه (س)، حضرت علی (ع)، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) پیامبر (ص) مدت‌ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه حضرت فاطمه (س) می‌گذشت و اهل خانه را «اهل بیت» صدا می‌زد و آیه تطهیر را می‌خواند. (صفحه ۷۰)

۱۲۴۵. **گزینۀ ۳** نزول آیه تطهیر در منزل ام سلمه بود و از لحاظ نزول، مؤخر بر نزول حدیث «خدا یا اینان اهل بیت من اند». است. (صفحه ۶۹-۷۰)

۱۲۴۶. **گزینۀ ۲** لازمه این مرتبه از جانشینی، علم کامل و عصمت از گناه و اشتباه است، همانگونه که رسول خدا (ص) این دو ویژگی را دارا بود. مفهوم آیه تطهیر اشاره به عصمت از گناه و اشتباه دارد. (صفحه ۷۰)

۱۲۴۷. **گزینۀ ۳** چون حضرت فاطمه (س) امام نیست، پس مسئولیت‌های پیامبر (ص) را بر عهده ندارد. (صفحه ۷۰)

۱۲۴۸. **گزینۀ ۳** رسول گرامی اسلام در تبیین آیه ۵۹ سوره مبارکه نساء «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ»، حضرت مهدی (عج) را در ضمن حدیث جابر به مسلمانان معرفی کرد. (صفحه ۶۱)

۱۲۴۹. **گزینۀ ۴** با توجه به پیام آیه شریفه تطهیر حضرت فاطمه زهرا (س) جزء اهل بیت (ع) است و اگر چه عهده‌دار امامت نبوده، اما دارای علم و عصمت کامل است و پیروی از کلام و رفتار وی بر همه مسلمانان واجب و سرچشمه هدایت و رستگاری است. (صفحه ۷۰)

۱۲۵۰. **گزینۀ ۴** هنگامی که آیه ولایت بر پیامبر (ص) نازل شد، آن حضرت در حالی که این آیه را می‌خواند، با شتاب به مسجد آمد و پرسید «یا کسی در حال رکوع صدقه داده است؟» اعلام این حقیقت از جانب رسول خدا (ص) که مصداق آیه امام علی (ع) است، برای آن بود که مردم به چشم خود ببینند و از زبان پیامبر (ص) بشنوند و امکان کتمان و مخفی کردن آن از بین برود. (صفحه ۶۵)

۱۲۵۱. **گزینۀ ۱** حدیث شریف منزلت بیانگر مفهوم ختم نبوت است که بیانگر تفاوت هارون و امام علی (ع) می‌باشد. پس از حجة الوداع و نزول آیه تبلیغ، پیامبر (ص) در طی سخنرانی مفصلی حدیث غدیر را بیان کردند. (صفحه ۶۸-۶۷)

۱۲۵۲. **گزینۀ ۲** در عبارت «وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ»، خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند. خداوند به پیامبر اطمینان می‌دهد که او را حفظ خواهد کرد. (صفحه ۶۸)

۱۲۵۳. **گزینۀ ۱** در سال سوم بعثت از جانب خداوند به پیامبر (ص) فرمان رسید که خویشاوندان نزدیک را انداز کن... در آن جلسه بعد از آنکه هیچ کس از پیامبر (ص) حمایت نکرد، علی (ع) قاطعانه اعلام آمادگی کرد. در نتیجه پیامبر (ص) درباره امام علی (ع) فرمود: همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود. (صفحه ۶۴)

۱۲۵۴. **گزینۀ ۲** جانشینی پیامبر (ص) چنان اهمیتی داشت که نمی‌شد آن را به مردم واگذار کرد؛ بنابراین لازم بود که از همان روزهای اول دعوت برای مردم مشخص شود. (صفحه ۶۳)

۱۲۵۵. **گزینۀ ۱** آیه تبلیغ «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ...» در غدیر خم و آیه تطهیر «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أَطِيعُوا أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» در روزهای آخر عمر خود مکرر حدیث نقلین «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» را بیان می‌کردند. (صفحه ۶۸-۶۷)

۱۲۵۶. **گزینۀ ۲** پیامبر (ص) در حدیث جابر در خصوص امام عصر (عج) فرمود: «اوست که از نظر مردم پنهان است و غیبت او طولانی می‌گردد تا آن‌جا که فقط افرادی که ایمان راسخ دارند، به عقیده او باقی می‌مانند.» با توجه به این حدیث، ایشان راسخان در اعتقاد را در خصوص غیبت طولانی آخرین حجت خداوند بیان فرمود. (صفحه ۶۶)

۱۲۵۷. **گزینۀ ۴** ابلاغ ولایت حضرت علی (ع) خالی از دغدغه نبود، زیرا خداوند در این آیه می‌فرماید: «وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ» خداوند تو را از مردمان حفظ می‌کند. پس ابلاغ ولایت علی (ع) همراه با مشکلات است. نه خالی از هرگونه دغدغه دل‌آزار. (صفحه ۶۸)

۱۲۵۸. **گزینۀ ۱** با توجه به عبارت «مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهَذَا أَوْ تَضَلُّوا أَوْ تَدَابَرْتُمْ» اگر به این دو تمسک بجوید، هرگز گمراه نمی‌شوید. که در حدیث نقلین آمده است، مسدود بودن همیشه ضلالت (گمراهی) با تمسک به قرآن و اهل بیت میسر می‌شود. (صفحه ۶۷ و ۶۸)

۱۲۵۹. **گزینۀ ۳** در سال سوم بعثت و با نزول آیه «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» پیامبر چهل نفر از بنی هاشم را به فرمان خدا دعوت کرد تا درباره اسلام با آنان سخن بگوید. ولی همه آنان سکوت کردند. در این میان فقط علی (ع) بود که قاطعانه اعلام حمایت کرد و بازتاب این امر تثبیت مقام وصایت و خلافت علی (ع) بود. همانا این، برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود. (صفحه ۶۴)

۱۲۶۰. **گزینۀ ۳** تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست؛ یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است، پس تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند. (صفحه ۶۴)

۱۲۶۱. **گزینۀ ۳** گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور فرقه‌ها و مکاتب مختلف و پیدایش مشکلات پیچیده ایجاب می‌کند که پس از پیامبر (ص) نیز شخصی به‌عنوان امام از طرف خداوند وجود داشته باشد تا مردم از گمراهی نجات یابند. (صفحه ۶۳)

۱۲۶۲. **گزینۀ ۳** تشخیص عصمت برای انسان‌ها ممکن نیست، یعنی انسان‌ها نمی‌توانند تشخیص دهند که چه کسی معصوم است و مرتکب هیچ گناهی نمی‌شود؛ بنابراین همان‌طور که پیامبر از طرف خداوند معرفی و معین می‌شود، تنها خداوند است که می‌تواند فرد شایسته مقام امامت را معرفی کند و به مردم بشناساند. (صفحه ۶۴)

۱۲۶۳. **گزینۀ ۲** در آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا...» خداوند راه حل اسلام برای تداوم رسالت و اجرای احکام دین الهی را پیروی مردم از اولی الامر یا امامان بیان می‌کند. (صفحه ۶۶)

۱۲۶۴. **گزینۀ ۲** پیامبر گرامی اسلام (ص) در حدود سال سوم بعثت و بعد از نزول آیه «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» خویشان خود را انداز داد و در پایان به آنان فرمود: کدامیک از شما مرا در این راه کمک می‌دهد... این اقدام پیامبر (ص) نشان می‌دهد که جانشینی ایشان چنان اهمیتی دارد که از همان روزهای اول دعوت باید برای مردم مشخص شود. (صفحه ۶۴)

۱۲۶۵. **گزینۀ ۱** گسترش مرزهای جغرافیایی، به وجود آمدن افکار و اندیشه‌های ضد و نقیض، فرقه‌های متفاوت دین و رخداد حوادث تازه ایجاب می‌کند که پس از پیامبر (ص) نیز شخصی به‌عنوان امام از طرف خداوند وجود داشته باشد تا همان‌طور که در حدیث نقلین پیامبر فرمودند مردم از گمراهی نجات یابند. (صفحه ۶۷-۶۳)

۱۲۶۶. **گزینۀ ۲** قبل از نزول آیه تطهیر حضرت فاطمه (س) و امامان علی (ع)، حسن (ع) و حسین (ع) نزد پیامبر (ص) رفتند. پیامبر (ص) دعا کردند: خدا یا اینان اهل بیت من‌اند. آنان را از هر پلیدی حفظ کن! خداوند دعای پیامبر (ص) را اجابت کرد و آیه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أَطِيعُوا أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» را بر پیامبر نازل کرد. (صفحه ۷۰)

۱۲۶۷. **گزینۀ ۲** با توجه به مفهوم حدیث «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» وجود معصوم (نگهبانان الهی) نیز در کنار آن همیشگی است و همان‌طور که قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی‌شوند، قرآن و اهل بیت نیز همواره با هم‌اند. (صفحه ۶۷)

۱۲۶۸. **گزینۀ ۴** با توجه به مفاد حدیث «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» در صورتی که مسلمان گمراه نمی‌شوند که به قرآن و اهل بیت تمسک جویند. در نتیجه پیامبر گرامی اسلام هدایت همیشگی ائمه اسلامی را در گرو تمسک همیشگی به نقلین اعلام فرمود. همچنین با توجه به این حدیث چون قرآن و پیامبر (ص) از هم جدا نمی‌شوند وجود معصوم نیز در کنار قرآن همیشگی است. (صفحه ۶۷)

۱۲۶۹. **گزینۀ ۱** دعای «خدا یا اینان اهل بیت من‌اند، آنان را از هر پلیدی و ناپاکی حفظ کن» مقدمه نزول آیه مبارکه «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ» است. پیامبر (ص) در این راستا مدت‌ها هر روز صبح، هنگام رفتن به مسجد از در خانه فاطمه (س) می‌گذشت و اهل خانه را اهل بیت صدا می‌زد و آیه تطهیر را می‌خواند و در نتیجه، وسیله اطلاع‌رسانی به دیگران، بیان مدت مدید صحیحگاهی پیامبر بود. (صفحه ۷۰)

۱۲۷۰. **گزینۀ ۲** با نزول آیه تبلیغ «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ...» خداوند پیامبر (ص) را مأمور اعلام ولایت علی (ع) به مردم کرد. پیامبر (ص) در واقعه غدیر قبل از حدیث «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاً فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاً» فرمود: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَوْلَى النَّاسِ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ» (صفحه ۶۹-۶۸)

۱۲۷۱. **گزینۀ ۲** ﴿ ارادة خداوند مبنی بر دور کردن همه پلیدی‌ها و ناپاکی‌ها از اهل بیت (ع) مرتبط با آیه تطهیر است. (صفحه ۷۰) ﴾

۱۲۷۲. **گزینۀ ۴** ﴿ بعد از نزول این آیه پیامبر (ص) پرسید: چه کسی در حال رکوع صدقه داده است؟ نزول این آیه در چنین شرایطی و اعلام ولایت حضرت علی (ع) از جانب حضرت رسول برای آن بود که مردم با چشم خود ببینند و از زبان پیامبر بشنوند تا امکان مخفی کردن آن نباشد. (صفحه ۶۵) ﴾

۱۲۷۳. **گزینۀ ۴** ﴿ امامان معصوم همه مسئولیت‌های پیامبر (ص) به جز دریافت و ابلاغ وحی را بر عهده دارند، به همین دلیل باید دارای ویژگی‌هایی مانند عصمت باشند و چون فقط خداوند می‌تواند عصمت انسان‌ها را تشخیص دهد، فقط او است که می‌تواند فرد شایسته‌ی مقام امامت را معرفی کند. (صفحه ۶۴) ﴾

۱۲۷۴. **گزینۀ ۳** ﴿ حدیث منزلت در شأن حضرت علی (ع) است و منزلت هارون نزد موسی (ع) آن بود که حضرت موسی (ع) از خداوند خواست که هارون را مشاور، پشتیبان و شریک در امر هدایت مردم قرار دهد. (صفحه ۶۳) ﴾

۱۲۷۵. **گزینۀ ۲** ﴿ لازمه‌ی جانشینی رسول خدا (ص) علم و عصمت است و پیامبر (ص) پس از نزول آیه انذار ﴿یوم الانذار﴾ پس از آنکه خویشانش دعوت او را نپذیرفتند و علی (ع) قاطعانه از او حمایت کرد، خطاب به علی (ع) فرمود: «همانا این برادر من، وصی من و جانشین من در میان شما خواهد بود.» (صفحه ۶۴) ﴾

۱۲۷۶. **گزینۀ ۳** ﴿ این حدیث پیامبر (ص) خطاب به علی (ع)، بیانگر ختم نبوت است که اولین عامل، آن آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی است. (صفحه ۶۸) ﴾

۱۲۷۷. **گزینۀ ۴** ﴿ پیامبر (ص) به‌طور مکرر، از جمله در روزهای آخر عمر خود حدیث تلقین را برای مردم می‌خواند و با توجه به عبارت ﴿مَا ان تَمْسُکْتُمْ بِهَما لَنْ تَضَلُّوا اَبَدًا﴾ در این حدیث می‌فهمیم تنها راه دوری از ضلالت و گمراهی تمسک به اهل بیت و قرآن است. (صفحه ۶۳) ﴾

۱۲۷۸. **گزینۀ ۳** ﴿ خداوند در این آیه ولایت و سرپرستی پس از پیامبر را به امامان واگذار کرده است و اطاعت از آنان را واجب اعلام می‌کند. (صفحه ۶۶) ﴾

۱۲۷۹. **گزینۀ ۴** ﴿ ابتدا آیه اولی الامر بر پیامبر (ص) نازل شد و سپس جابر تفسیر اولی الامر را از پیامبر (ص) خواست و ایشان حدیث جابر را بیان کردند. در طی واقعه غدیر ابتدا آیه تبلیغ ﴿یا اَیُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما اُنزِلَ اَیْکَ مِنْ رَبِّکَ...﴾ نازل شد، بعد پیامبر (ص) در طی سخنرانی مفصلی حدیث غدیر را بیان کردند. (صفحه ۶۸-۶۶) ﴾

۱۲۸۰. **گزینۀ ۴** ﴿ عبارت ﴿یا اَیُّهَا النَّاسُ...﴾ به دنبال نزول آیه شریفه ﴿یا اَیُّهَا الرَّسُولُ...﴾ بود و بازتاب آن قبول ولایت و سرپرستی خدا و پیامبرش است. (صفحه ۶۹) ﴾

۱۲۸۱. **گزینۀ ۲** ﴿ چون یکی از ویژگی‌های امام داشتن عصمت است و تنها کسی که می‌تواند فرد شایسته‌ی مقام امامت را برگزیند خداوند است؛ بنابراین تنها کسی که می‌تواند فرد شایسته‌ی مقام امامت را برگزیند، خداوند است. (صفحه ۶۴) ﴾

۱۲۸۲. **گزینۀ ۲** ﴿ وقتی خداوند حضرت موسی را مأمور مبارزه با فرعون کرد، آن حضرت از خداوند درخواست کرد که برادرش هارون را پشتیبان و شریک در امر هدایت قرار دهد. حدیث منزلت با این درخواست ارتباط دارد. (صفحه ۶۳) ﴾

۱۲۸۳. **گزینۀ ۳** ﴿ گسترش اسلام در نقاط دیگر، ظهور مکاتب و فرقه‌های مختلف، پیدایش مسائل و مشکلات جدید احتمالی، اقتصادی و فرهنگی را به دنبال داشت و نیاز به امام و رهبری را که در میان انبوه افکار و عقاید، حقیقت را به مردم نشان دهد و جامعه را آن طور که پیامبر اداره می‌کرد، اداره نماید، افزون‌تر می‌شود. (صفحه ۶۳) ﴾

درس ششم

۱۲۸۴. **گزینۀ ۴** ﴿ پیامبر اکرم (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم مکه، با دعوت مردم مدینه به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند حکومت اسلامی را بنا نهاد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۸۵. **گزینۀ ۱** ﴿ پیامبر (ص) پس از سیزده سال تلاش برای هدایت مردم مکه با دعوت مردم مدینه، به این شهر هجرت کرد و به فرمان خداوند، حکومت اسلامی را بنا نهاد. این حکومت «به تدریج» گسترش یافت و در مدت «ده سال»، سراسر شبه جزیره عربستان را فرا گرفت. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۸۶. **گزینۀ ۴** ﴿ پیامبر (ص) در مدت ده سال به‌گونه‌ای زندگی کرد که در همه زمینه‌های فردی و اجتماعی از جمله در جایگاه رهبری از سوی خداوند، الگو و اسوه انسان‌ها معرفی شد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۸۷. **گزینۀ ۱** ﴿ با توجه به معنا و مفهوم این آیه پیامبر اسلام (ص) سرمشق نیکویی است برای کسی که به خداوند و روز رستاخیز ایمان دارد و خدا را بسیار یاد می‌کند: ﴿لمن کان یرجو الله و الیوم الآخر و ذکر الله کثیراً﴾ (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۸۸. **گزینۀ ۳** ﴿ کسانی می‌توانند پیامبر (ص) را اسوه قرار دهند که به خدا و روز رستاخیز ایمان داشته باشند و خدا را بسیار یاد کنند. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۸۹. **گزینۀ ۴** ﴿ اسوه بودن پیامبر (ص) در همه ابعاد فردی و اجتماعی، از جمله در جایگاه رهبری، الگو و اسوه انسان‌ها و اسوه حسنه است. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۰. **گزینۀ ۴** ﴿ یکی از اهداف مهم حکومت الهی رسول خدا (ص) اجرای عدالت بود و ایشان در این مورد با «قاطعیت» عمل کرد و کوشید تا جامعه عادلانه‌ای بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون الهی یکسان باشند. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۱. **گزینۀ ۱** ﴿ یکی از اهداف مهم حکومت رسول خدا (ص)، اجرای عدالت بود و ایشان در این مورد با قاطعیت عمل کرد و کوشید تا جامعه عادلانه‌ای بنا کند که در آن از تبعیض خبری نباشد و همه در برابر قانون یکسان باشند. این اقدام پیامبر اکرم (ص) در شرایطی انجام می‌گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض و تفاوت طبقاتی یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی‌کرد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۲. **گزینۀ ۴** ﴿ یکی از اهداف مهم حکومت رسول خدا (ص) اجرای عدالت بود. این اقدام پیامبر اکرم (ص) در شرایطی انجام می‌گرفت که در جامعه آن روز حجاز و سایر کشورها، تبعیض طبقاتی یک قانون پذیرفته شده بود و کسی با آن مخالفت نمی‌کرد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۳. **گزینۀ ۳** ﴿ یکی از اقدامات مربوط به رهبری پیامبر (ص) تلاش برای برقراری عدالت و برابری بود. در این راستا ایشان با همه بردباری و ملایمتی که در برابر پایمال شدن حق شخصی خود داشت، در برابر نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۴. **گزینۀ ۱** ﴿ بنای جامعه‌ای آباد و دور از محرومیت از اقدامات پیامبر (ص) در راستای مبارزه با فقر و محرومیت است. (صفحه ۷۸) ﴾

۱۲۹۵. **گزینۀ ۳** ﴿ در راستای تلاش برای برقراری عدالت و برابری، پیامبر (ص) در برابر نادیده گرفته شدن حقوق افراد جامعه می‌ایستاد و کوتاه نمی‌آمد و متجاوزان به حقوق مردم را در هر موقعیت و مقامی که بودند، مجازات می‌کرد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۶. **گزینۀ ۱** ﴿ در زمان‌های گذشته، قبایل جایگاه مخصوصی داشتند و برخی قبایل برتر از برخی دیگر شمرده می‌شدند. در راستای تلاش برای برقراری عدالت و برابری پیامبر (ص)، پا در میانی افراد برای صرف نظر کردن از مجازات فرد مدینه‌ای را رد کرد. (صفحه ۷۵) ﴾

۱۲۹۷. **گزینۀ ۳** ﴿ پیامبر (ص) فرمود: اقوام و ملل پیشین بدین سبب، دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می‌داشتند. اگر شخص قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می‌کرد رهایش می‌کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می‌کرد وی را مجازات می‌کردند. (صفحه ۷۶) ﴾

۱۲۹۸. **گزینۀ ۲** ﴿ رفتار رسول خدا با مردم به قدری محبت‌آمیز بود که مردم ایشان را «پدر مهربان» خود می‌دانستند. (صفحه ۷۶) ﴾

۱۲۹۹. **گزینۀ ۳** ﴿ رفتار رسول خدا (ص) با مردم به قدری محبت‌آمیز بود که مردم، ایشان را «پدر مهربان» خود می‌دانستند و در سختی‌ها به ایشان پناه می‌بردند. (صفحه ۷۶) ﴾

۱۳۰۰. **گزینۀ ۴** ﴿ معمولاً اطرافیان یک رهبر برای اینکه خود را به او نزدیک کنند، عیب دیگران را نزد او بازگو می‌کنند، اما در راستای «محبت و مدارا با مردم» پیامبر (ص) به یاران خود می‌فرمود: بدی‌های همدیگر را پیش من بازگو نکنید، زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم. (صفحه ۷۶ و ۷۷) ﴾